Hur få alla med

Pensionärsförbundets

IT projekt 2010 – 2015

Svenska pensionärsförbundet

IT för Seniorer Slutrapport
1.1.2010- 31.5.2015
8.7.2015 Mona Lehtonen

Svenska pensionärsförbundet
Pb 129, 00101 Helsingfors
Besöksadress Annegatan 25 A, 3 vån.
tfn 020 72 888 10, e-post: kansliet@spfpension.fi

Innehållsförteckning

1.VARFÖR VAR VÅRT PROJEKT VIKTIGT? 1

2. HUR BÖRJADE VI? 2

3. VAD VILLE VI ? 4

3.1 Vilka är vi? 4

3.2 Samarbete 6

Nätverksträffar 8

3.3. Våra visioner. 9

4. VAD GJORDE VI? 10

4.1 Läget i föreningarna 10

4.2 Hur få alla med? 12

Marknadsföring och information 12
Webbresurser 14
Kursmaterial och handböcker 16
Andra produkter 17
Pekdatorer 17
Träffar för IT-handledarna och föreningsbesök 18
Kurser 18
Seminarier 19
Drop In 19
Studiebesök 20

4.3 Fick vi alla med? 20

5. VAD VAR DET VIKTIGASTE I PROJEKTET? 22

5.1. Hur mätte vi resultatet ? 22

5.2. Har vi skapat modeller för andra? 23

Undersökning gjord av projektet IT3 26

6. BLEV DET LYCKAT? 27

6.1. Vad tyckte föreningsmedlemmarna? 27

6.2. Problem? Hur löste vi dem? 29

6.3. Did we make a difference? 30

7. SAMMANFATTNING 31

1. VARFÖR VAR VÅRT PROJEKT VIKTIGT?

Begreppet digitalisering är mycket omfattande. Denna utveckling startade redan på 50-talet men först på 2000-talet har man på allvar tagit itu med de följder digitaliseringen kan medföra. Främst koncentrerar man sig på alla de möjligheter digitaliseringen ger och som vi idag kan utnyttja och dra fördel av. Men digitaliseringen har också en annan sida. När våra myndigheter och företag tar bort vår möjlighet att kommunicera och få service på traditionella sätt genom t.ex. lättillgänglig telefonservice och papperspost tvingas medborgarna att använda sig av internet för att uträtta sina ärenden och få sina behov tillfredsställda. I dagens läge finns det ännu alternativa tillvägagångssätt kvar, dvs. man *kan* ringa upp tjänstemän i olika ärenden eller ringa för att boka läkartid och man *kan* få sina myndighetsbrev på papper. Men detta är krångligt, långsamt och mer arbetsamt och leder i värsta fall till en tudelning av befolkningen.

Digital inkludering betyder att individen inkluderas – tas med i – det digitala samhället med nya kommunikationsvägar. Vårt projekt har varit en del av den processen. Principen för lika rättigheter innebär att alla medborgare ska få samma möjligheter att skaffa information och utnyttja offentliga tjänster. Eftersom det är en stor uppgift med mycket arbete behövs många aktörer. Tredje sektorn, som Svenska pensionärsförbundet representerar, kan endast vara ett komplement till det stöd som kommun och stat skall tillhandahålla. Vi kan vara den lågtröskelverksamhet som är avgörande när en person besluter sig för att vara en del av det digitala samhället. Vår utgångspunkt är individen själv och hans/hennes intressen och behov. Det skall inte utgå enbart från trycket utifrån.

Forskarna Anna Forsman och Johanna Nordmyr har i sitt forskningsprojekt @geing Online tagit fasta på Internetanvändning och äldres välbefinnande. Deras tes är att internetanvändning bland äldre ger hälsoresurser dvs. bidrar till ett friskare liv. Eftersom användningen av den nya teknologin långt är en fråga om attityder har vi i samarbete med Bildningsalliansens projekt ”Inkludera Flera” och på gemensamma träffar lyft fram denna forskning.

Digitaliseringen har förändrat möjligheterna att använda nätet för att söka information, använda samhällstjänster, knyta kontakter, påverka samhället och förkovra sig kring lärande. Vi har i detta projekt försökt sänka tröskeln för pensionärer att bli digitalt delaktiga.

Speciellt viktigt har vårt projekt varit i glesbygden där en stor del av samhällets service har dragits in. För att nå invånarna har myndigheterna allt mer börjat använda sig av e-service. För att kunna ta emot dessa tjänster behövs uppkoppling, utrustning och kunskap.

Vi befinner oss ännu i en övergång till ett helt nytt samhälle där digitaliseringen samspelar med andra utvecklingstrender, såsom globaliseringen, individualiseringen, urbaniseringen o.s.v. (SOU 2015:65). Det är Svenska pensionärsförbundets uppgift som representant för pensionärer och tredje sektorn att göra vad vi kan för att få ett jämlikt samhälle där även den äldre befolkningen kan utnyttja de resurser som digitaliseringen möjliggör.

Rapporten beskriver olika verksamhetsmodeller som vi har använt. Den är skriven med tanke på att kanske Du kan hitta något som kan användas i Din egen verksamhet.

IT för Seniorer bestod i praktiken av två delar; 1**) IKT för Seniorer** åren 2010-2011 och 2) **IT för Seniorer** åren 2012-2014. Eftersom inget avbrott har förekommit i verksamheten talar vi i detta sammanhang om ett och samma projekt; IT för Seniorer. Denna rapport beskriver helheten.

2. HUR BÖRJADE VI?

Svenska pensionärsförbundet (SPF) inledde IT-verksamhet år 2008 genom att tillsammans med Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi (CLL) ordna seminariet ”IT för Seniorer i Åboland” den 2 december i Åbo.

Seminariet hade föreläsare från bl.a. Jyväskylän Ikääntyvien yliopisto Geronet där man framgångsrikt hade byggt upp ett system av tutorer. Dessa tutorer hjälpte till vid datakurser som leddes av en lärare. Varje tutor handledde 3 elever. Seminariet besöktes också av IT-pedagogen Örjan Broman från Sverige som gav exempel på pedagogiska resurser på internet. Vår målsättning med seminariet var att inspirera äldre att lära sig om datorer för att öka den digitala läskunnigheten. Samtidigt ville vi föra fram idén med tutorer och inspirera deltagarna att själva börja som tutorer eller ***handledare*** som SPF beslöt att kalla dem i fortsättningen. Seminariet hade 46 deltagare, vilket är ett stort antal.

Då seminariet var så välbesökt beslöt förbundet att fortsätta med temat. För att öka den digitala läskunnigheten bland seniorer i Åboland startade ett samarbete mellan CLL, SPF, Åbo svenska arbetarinstitut och pensionärsföreningarna kring konceptet "äldre lär äldre". Även informationscentret Luckan kom med i bilden; där ordnade man IT-rådgivning för seniorer. Efter seminariet arrangerades två kurser i Åbo för tutorer; i mars och i april 2009. Totalt hade dessa kurser 44 deltagare. Då också föreningarna verkade vara intresserade, beslöt man utveckla idén vidare.

Tillsammans med CLL gjordes två kartläggningar bland pensionärerna i Åboland kring deras datorvanor och intresse för IT (Fagerström, Riska 2008, 2009). En första kartläggning utfördes i samband ovannämnda IT-seminarium och den senare i samband med Kimito Pensionärsförenings månadsmöte i februari 2009. Resultaten från undersökningarna visade att pensionärerna önskade lära sig mer om följande delområden: informationssökning på nätet, bildhantering, kommunikation över nätet och att utnyttja datorn för hobbyn och nöjen. Samplet i Kimito var relativt litet, enbart 57 personer, men det kan ändå sägas representera deltagare generellt på ett vanligt pensionärsmöte/medlemsmöte. Majoriteten av kvinnorna (62 %) uppgav att de aldrig hade använt en dator, emedan 14 personer hade använt dator. Av dessa 14 uppgav 12 kvinnor sig vara datoranvändare sedan mer än ett år tillbaka och 2 kvinnor sedan mindre än ett år tillbaka. Bland männen hade de flesta använt dator (70 %), medan 3 män uppgav sig aldrig ha använt en dator.

Varför ville då Svenska pensionärsförbundet satsa på just detta område? Diskussionerna om digital delaktighet var inte 2009 på tapeten utan istället poängterade man den digitala läskunnigheten och möjligheten att kunna tillvarata service på internet och med olika typer av kommunikation. Inom vården testades och utvecklades olika system. Bl.a. hade Samfundet Folkhälsan Ab, Yrkeshögskolan Sydväst och Fortbildningscentralen vid Åbo Akademi under åren 2006- 2008 haft projektet Skärgårds ELLI med målsättning att stöda äldres boende hemma, utveckla hemvården genom att utnyttja ny teknologi och förbättra servicen och vården på distans. Man ville också initiera nya vårdformer för den äldre befolkningen i skärgården, samt utveckla och stöda privat serviceproduktion. Detta var en stark utvecklingsriktning inom den kommunala servicesektorn.

Man kan alltså konstatera att inom vården var möjligheterna att satsa på distansvård lockande. Men det visade sig också att de äldre i allmänhet inte var vana användare av teknologi. Statistiken i landet påvisade år 2009 att av 65-74 åringar använde drygt 30 % internet, då det i de yngre ålderskategorierna var betydligt

vanligare (se nedanstående grafik). Det fanns alltså en social beställning, vilket också motiverade ett engagemang från Svenska pensionärsförbundets sida.

Användning av internet enligt ålder 2009, % av befolkningen

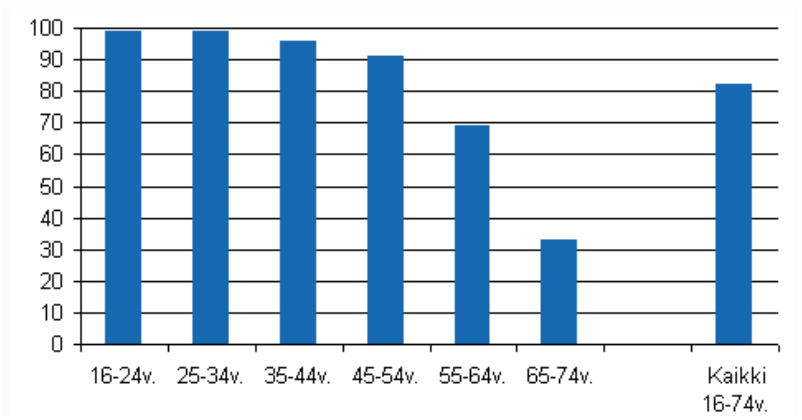

Källa: Statistikcentralen (www.stat.fi) Internetin käytön yleisyys iän mukaan 2009, % -osuus väestöstä. (Använding av intenet enligt ålder). Publicerad 8.9.2009

I maj 2009 anhöll SPF om medel för ett 2 årigt (2010-2011) projekt från Penningautomatföreningen RAY. Huvudmålet var att öka äldres kunskap samt användning av IKT. Vi ville höja kompetensen inom IKT för att de äldre skulle kunna kommunicera med varandra och omvärlden samt på det sättet öka välmående och möjligheterna att bo hemma. För att uppnå detta ville vi bygga upp ett nätverk av IT-stöd i föreningarna. Själva verksamheten i projektet startade då man anställde projektkoordinatorn Eric Jansson. Han började arbeta 16.8.2010 med stationeringsort i Åbo.
Utvecklingen har gått snabbt framåt i Finland. Enligt Statistikcentralens siffror är det idag över en fjärdedel internetanvändare i åldersklassen 75-89 (som inte ens var med i undersökningarna 2009!). Andelen internetanvändare i åldersgruppen 65-74 har på fyra år ökat från drygt 30 % till 68 %.

Internetanvändning 2014, %-andel av befolkningen

	Använt internet under de 3 senaste mån.	Använder vanligen internet flera gånger om dagen
16-24 år	99	89
25-34 år	100	90
35-44 år	100	84
45-54 år	96	68
55-64 år	90	56
65-74 år	68	34
75-89 år	28	10

Källa: Statistikcentralen (www.stat.fi) Hälften av Finländarna använder sociala nätverkstjänster Publicerad: 6.11.2014

3. VAD VILLE VI ?

3.1 Vilka är vi?

Svenska pensionärsförbundet (SPF) har 76 medlemsföreningar, jämt utspridda över Svenskfinland och Åland samt i Björneborg, Kotka och Tammerfors. Med över 19.000 medlemmar är Svenska pensionärsförbundet en av de största finlandssvenska medborgarorganisationerna. Medlemsantalet växer stadigt när de stora årskullarna nu når pensionsåldern. I detta kapitel presenterar vi först organisationen SPF. Styrelsen har kontinuerligt följt med projektets framskridande och har haft ansvar för den ekonomiska planeringen och genomförandet. Andra aktörer är referensgruppen (styrgruppen), volontärerna (IT-handledare m.fl.), anställda och föreningsmedlemmarna.

Referensgrupp

Under projekttiden (2010-2015) har IT för Seniorer haft en välfungerande referensgrupp som vi hädanefter kallar ”styrgrupp”. Dess medlemmar har tillfört värdefull know how till projektet. Sitt första möte höll gruppen 7 april 2010 och fick då ta itu med frågan om anställande av en projektkoordinator samt vilka egenskaper denna person skulle ha. I augusti anställdes sedan Eric Jansson.
I framtiden när verksamheten är permanent och finansierad med Ak- stöd från Penningautomatföreningen RAY är det av största vikt att en referens- eller expertgrupp utnämns inom området för IT, eftersom kontakten till medlemmarna bör vara kontinuerlig. Utan den direkta kontakten och sakkunskapen som IT-referensgruppen innehar, kan inte verksamheten utvecklas optimalt med tanke på medlemmarnas behov. Referensgruppen har bestått av följande personer: Pentti Friberg från Dragsfjärd ordförande (2010 – 2014), Knut Brännbacka (Pedersöre), ordförande (2015 –), Alf Bäckström, Närpes (2013 –), Barbro Carlström, Lovisa, Per-Erik Ede, Pedersöre (2010 – 2013), Anna Ehrnrooth, Kyrkslätt, Isa Forsbäck, Ekenäs, Kaj Kankaanpää, Grankulla, Carl-Gustav Molander, Jakobstad (2014 –), Esa Mäkelä, Dragsfjärd (2015 –), Kristian Stockmann, Helsingfors (2010 – 2012) och Ulf Wahlström, Helsingfors. Därtill har följande personer i personalen hört till sammansättningen: Veronica Fellman, Berit Dahlin, Sanna Kallio, Katarina Bengs-Westermark och respektive projektkoordinator (som sekreterare).

Anställda inom projektet

Hela personalen inom Svenska pensionärsförbundet har i något skede varit involverad i projektverksamheten. Förutom projektkoordinatorerna har ombudsmännen i sitt ordinarie arbete med att stöda föreningarna gjort kartläggningar av IT-verksamheten, spridit information och bl.a. lånat ut material såsom förbundets pekdatorer.
Som projektkoordinator arbetade diplomingenjör Eric Jansson under tiden 16.8.2010 – 31.8.2012. Därefter arbetade ombudsman Mona Lehtonen som 75 % projektkoordinator vid sidan av sitt arbete som ombudsman under tiden 8.9.2012 – 30.4.2015. Under tiden 8.9.2012 – 31.12.2013 var bokförare Sanna Kallio engagerad i projektet med en 25 % anställning. På hösten 2013 beslöt man att binda chefredaktör Katarina Bengs-Westermark till projektet med en 25 % - anställning 1.1.2014 – 31.1.2015.

I början av år 2015 när beslutet från RAY kom att förbundet har erhållit s.k. Ak- understöd för IT-verksamheten beslöt man att anställa en IT-koordinator på 100 %. Diplomingenjör Robert Riska anställdes 16.3.2015 för att leda IT-verksamheten i förbundet.

Under våren (13.4 – 13.6.2015) arbetade ingenjör Kim Lindedahl med Digistoff-utbildning i Österbotten. Ulf Wahlström har koordinerat Drop In verksamheten i Helsingfors under 2014-15.

Förutom de anställda har studerande och PRAO-elever arbetat inom projektet med mindre uppdrag, bl.a. från yrkeshögskolan Novia, Nylands svenska yrkeshögskola Arcada och från Åbo Yrkesinstitut. Vi tackar Rina Karlsson, Yadina Wiberg, Stephanie Rosenlindt, Wiljam Tschernij, Yasmine Laajali, och El Zainab.

Volontärerna

All verksamhet i pensionärsföreningar baserar sig på det frivilliga arbete som görs. De som gör detta gratisarbete kallas volontärer. Hit kan räknas alla styrelsemedlemmar, gruppledare, handledare o.s.v.
År 2014 bad RAY att SPF gör en förfrågan till volontärerna när det gäller verksamheten inom IT-projektet. Detta var en s.k. Utredning om resultat och effekter. Vi valde att rikta en förfrågan till de personer inom föreningarna som arbetar med IT-frågor, dvs. IT-handledare, IT-kontaktpersoner och webbmasters. Förfrågningen gjordes under tiden 27.2–8.3.2014 som webbenkät och gällde IT-projektets inverkan på föreningarnas verksamhet. Då hade projektet fortgått nästan 4 år. Av volontärerna tyckte 71,5 % att deras förening har aktiverat sig med IT i och med projektet. Som exempel nämner man bl.a. IT-träffar för medlemmarna och handledarnas hjälp vid inköp av utrustning. I en del föreningar har regelbundna träffar ordnats (IT-handledning och Drop In). Också webbsidorna hade börjat uppdateras, vilket gett fler läsare. Som en svårighet sågs rekryteringen av handledare. Detta var ett problem då det vid början av år 2014 ännu fattades IT-handledare i över hälften av föreningarna. Vi återkommer till resultaten i kapitel 6.1. Vad tyckte föreningsmedlemmarna?

Vem gör vad i föreningen?

Eftersom det förekom flera olika benämningar och titlar kom det önskemål från föreningarna om en redogörelse över vem som är vem och vem som gör vad.

Såhär såg den publicerade listan ut 2010:

IKT – Projektkoordinator: *Eric Jansson, anställd av SPF för att koordinera IT-verksamhet i hela Svenskfinland. Stationerad i Åbo. E-post: eric.jansson@spfpension.fi, Tel: 020 728 817.*

Förbundets webbmaster: *Ulf Wahlström, tekniskt stöd beträffande föreningarnas hemsidor samt kontaktperson vid anskaffning av hemsidor.*

IT – kontaktperson: *Bör finnas åtminstone en per förening, får information av projektkoordinatorn gällande IT ärenden. Koordinerar föreningens IT verksamhet tillsammans med föreningens styrelse.*

IT – handledare: *Önskvärt med flera per förening, en person som har kunskap om datorer och är motiverad att få hjälpa andra som använder datorer. Hjälper i den utsträckning han/hon har resurser till, flera handledare kan hjälpas åt.*

Föreningens webbmaster/Webb – ansvarig*: Den person som sköter om föreningens hemsidor.*

IT3*: Finlands Svenska Ungdomsförbunds IT-projekt där SPF är medverkande, vi får tillgång till tekniskt stöd via deras tekniker, se kontaktuppgifter.*

IT-kontaktpersonerna i föreningen

På sitt första möte beslöt styrgruppen att varje medlemsförening skulle utse en IT-kontaktperson. I augusti 2010 hade inte ens hälften av föreningarna anmält en kontaktperson med e-postadress för mottagande av information av projektkoordinatorn. Det var inte meningen att kontaktpersonerna skulle vara IT-handledare utan enbart en länk mellan föreningen och projektkoordinatorn.
I oktober 2010 hade 35 föreningar inte anmält en kontaktperson, och informationen om IT-verksamhet gick i dessa föreningar via ordföranden.
När det gäller användningen av e-post i föreningarna, var det i detta skede 11 medlemsföreningar som inte hade någon mottagare för e-post (inom styrelsen). Detta betydde att projektet inte nådde dem med nyhetsbrev och annan digital information, dvs. 14 % av föreningarna fick inte all information.
Nu i slutskedet av projektet kan alla föreningar nås per e-post och flertalet föreningar har e-post som ett hjälpmedel i styrelsearbetet.

IT-handledare

IT-handledare har varit de personer som gratis och av eget intresse har gett av sin tid för att hjälpa andra med IT. Vi har under projektperioden försökt sporra föreningarna att hitta dessa personer. Och vi har försökt stöda IT-handledarna med utbildning och material. Tyvärr har vi många gånger känt oss otillräckliga när det gäller detta stora uppgiftsområde. Men vi har åtminstone satt igång en process i föreningarna. IT-handledarna har ofta varit en motor i föreningarnas utvecklingsarbete när det gäller IT. De förtjänar allt det stöd de kan få. Per den 28.11.2013 var det 58 % av medlemsföreningarna som inte hade en IT-handledare. Antalet handledare växer mycket långsamt, och där bör förbundet kanske revidera sina målsättningar eller omdefiniera sin målgrupp, dvs. vem är ”IT-handledaren”?

Föreningsmedlemmar

Generellt kan man säga att alla 19.000 medlemmar skall främjas av projektet. Men det är en mycket heterogen grupp. De yngre äldre behärskar till en del den nya tekniken medan den äldre gruppen bestående av 75- åringar och äldre inte är lika vana. De som har mycket umgänge och idkar motion regelbundet är också de som är mest bevandrade i IT. De som inte har stöd från närstående och som har minst möjligheter till rekreation utanför hemmet är en målgrupp som borde tas mer i beaktande. (Intosalmi m.fl. 2013). Vår strävan har varit att via arbetet i föreningarna öka kunskapen om och kompetensen inom IT. Vi hoppas att samtliga föreningsmedlemmar nu när projektet är slut har kommit i kontakt med IT-verksamheten i någon form.

3.2 Samarbete

Då äldre personers möjlighet att komma tillrätta i vardagslivet allt mer blev beroende av IT har det funnits ett behov för olika instanser att samarbeta. De äldre behöver internetuppkoppling, pekplattor, datorer, smarttelefoner osv. för att kunna använda de tjänster som erbjuds. Tjänster erbjuder myndigheter såsom FPA och skatteverket men även privata företag såsom banker, VR m.fl.
Många organisationer som arbetar med äldre, med bildning och med samhälleliga uppgifter har insett detta och startat olika projekt och verksamhet. Med en del av dessa har Svenska pensionärsförbundet samarbetat:

* En viktig samarbetspart, som inte fanns då den ursprungliga projektplanen skrevs, är Finlands svenska ungdomsförbunds **projekt IT3** som försåg föreningsaktiva både med tekniskt stöd och resurser så som kurser och diskussionsforum (www.it3.fi). Deras medverkan har resulterat i en del

justeringar i arbetsfördelningen mellan IKT för seniorer, IT3 och den fria bildningen. **IT3** med 3 regionala IT-stödpersoner utbildade tillsammans med SPF webbredaktörer, IT-handledare och slutanvändare. Till följd av sin finansiering (TE-stöd) verkade IT3 främst i södra Finland men alla pensionärsföreningar kunde trots det erhålla telefonstöd och stöd per e-post. Detta har varit en mycket viktig samarbetspart för vårt projekt. För SPFs medlemmar har den service som IT3 gett varit helt gratis. Projektet avslutades 31.12.2014 men material och handböcker finns kvar på hemsidan ((www.it3.fi). .

* Nätverket **Inkludera Flera** vill minska den digitala klyftan i samhället. Syftet är att bygga upp verksamhetsformer som inkluderar fler äldre i IT-samhället, ökar deras delaktighet och minskar den digitala klyftan. SPF är en del av nätverket tillsammans med Bildningsalliansen, Brages Pressarkiv, Biblioteken.fi samt andra (www.inkluderaflera.fi). Pensionärsföreningarnas IT-handledare har getts möjlighet att delta i Inkludera Flera projektets Webbinarier och träffar. Inom Inkludera Flera har vi samarbetat med forskarna Anna Forsman och Johanna Nordmyr (Institutet för hälsa och välfärd) som inom projektet **@geing online** undersöker de hälsofrämjande effekterna av seniorers internetanvändning. Inom Inkludera Flera har nätverksträffar ordnats på olika håll i Svenskfinland vilket vi redogör för under en egen rubrik i detta kapitel. Projektet har också haft en nordisk dimension. Huvudman för Inkludera Flera är Bildningsalliansen. http://www.bildningsalliansen.fi

* Centralförbundet för de gamlas väl startade 2014 upp projektet ”**Seniorit Surffaa – Nettiopastaja auttaa**”. SPF samarbetar med projektet och ingår i dess nätverksgrupp. Vi samarbetar inom kampanjen Seniorsurfdagen samt kring utbildning och material (översättning). www.vtkl.fi/seniorsurf . Även förbundets tidigare projekt **Käkäte** var ofta upp i olika sammanhang. Filmen om äldre och den tekniska utvecklingen har använts av SPFs medlemsföreningar i olika sammanhang (Käkäte: Ikäihminen kohtaa teknologian). CDn finns översatt till svenska. Projektledaren från Käkäteprojektet föreläste på vårt IT- handledarseminarium i Tammerfors 2012 (Kirsti Pesola och Hennariikka Intosalmi ”En äldre människa möter teknologin”).

* **SeniorNet Sweden** har som mål att ge seniorer kontakt med IT och stimulera till deltagande för att knyta kontakter seniorer emellan. SPF har förhandlat med organisationen om utbyte och eventuellt medlemskap. Detta kunde gagna SPFs medlemmar som skulle få tillgång till aktuellt svenskspråkigt material och diskussionsgrupper på svenska. SeniorNet Swedens representanter har föreläst på våra evenemang och vi har besökt olika IT-klubbar i Stockholm (seniornet.se).

* Vid planeringen av handledarutbildningar har samarbete gjorts med **Folkhögskolan Axxell** på olika orter, dvs. Pargas, Esbo och Lovisa. Vi har haft tillgång till utrymmen och även lärare från Axxell. I Vasa genomfördes liknande utbildning i samarbete med **Evangeliska Folkhögskolan**, och deras lärarresurser utnyttjades också.

* Som tidigare nämnts startade projektet i samarbete med **Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi (CLL)** då man tillsammans ordnade seminariet ”IT för Seniorer i Åboland”. IT-handledarutbildning har under projekttiden ordnats i samarbete med CCL i Åboland.

* Beträffande webbplatser för lokalföreningarna har förbundet ett avtal med **Kulturhuset**. Före IT3 tog sig an uppgiften med Digistoff-kurser arrangerades de i Kulturhusets regi.

* Därtill har vi haft samarbete med olika instanser på internationell, nationell , regional och lokal nivå; Pensionärsförbundens intresseorganisation PIO / EETU (**LähiVerkko**-hanke – Eläkeliitto), Sitra (Vahvat vanhusneuvostot -Ääni kuuluviin – osaaminen näkyväksi). Samarbete med Folkhälsans 65+ samt utnyttjande av deras olika lokaler omkring i Svenskfinland. SPF är medlem av Age Platform Europe och kan därigenom samarbeta internationellt med olika projekt för att öka de äldres delaktighet. Vi har också samarbetat med Datero ry i Vasa, Marthaförbundet m.fl. som har liknande målgrupper samt Medborgarinstituten, biblioteken och äldreråden som är bra samarbetspartners i lokala och regionala sammanhang.

Biblioteken har tagit en allt större roll i att handleda människor i olika åldrar i de färdigheter som behövs i dagens informationssamhälle. För många, däribland seniorerna, har biblioteket blivit en plats där man kan få hjälp att ta sig över den digitala klyftan. Men att undervisa och handleda äldre människor är inte detsamma som att undervisa och handleda barn och unga. Inom Inkludera Flera nätverket har IT för Seniorer börjat samarbete med biblioteken. Vi hoppas att det samarbetet fortsätter.

Den 11.1.2012 kallade Helsingfors stads socialverk samman olika finlandssvenska aktörer för ett möte. Socialverket hade då IT stödverksamhet med allmänna datorer och en avlönad rådgivare, men verksamheten var endast på finska. Nu ville staden även starta verksamhet på svenska. Fr.o.m. 2008 hade i Helsingfors fungerat ett projekt kallat **SATKA** (Seniorit ATK-aikaan). Efter träffen 2012 har en svenskspråkig grupp sammankommit regelbundet. Svenska pensionärsförbundets representanter har i tur och ordning varit Eric Jansson, Jan Holmberg och Uffe Wahlström. SATKA på svenska (IT handledning på svenska) har tagit upp olika aktuella IT-frågor i Helsingfors.

De olika samarbetsorganisationerna påverkar inte direkt verksamhetens utformning utan är ett komplement till den. Utgående från samarbetet utvecklas vår verksamhet.

Nätverksträffar

Tillsammans med nätverket Inkludera Flera ordnades fem regionala träffar år 2014 med rubriken ”Öppna dörren till den digitala vardagen”. Totalt hade evenemangen i Vasa, Karis, Borgå, Åbo och Jakobstad 151 deltagare. Målgruppen för träffarna var äldreråd, pensionärsföreningar, medborgarinstitut, bibliotek, tjänstemän etc. Ett faktainslag på träffarna var forskarna Anna Forsman och Johanna Nordmyr som berättade om sin forskning. Rubriken var *”Hur påverkar det äldres psykiska hälsa och välbefinnande att vara internetanvändare versus att stå utanför online världen”.* Vårt projekt IT för Seniorer lyftes också starkt fram.
Nätverksträffarna blev en stor framgång, och vi ombads göra en uppföljning år 2015. De samlade förslagen och önskemålen sammanfattades till en lista. Därtill var resultatet en lista med olika aktörer. Sedan dess har nätverket jobbat med att utreda en del av dem, förvekliga en del av dem, och diskutera ytterligare andra. Arbetet har letts av Inkludera Flera nätverkets koordinator Johanni Larjanko från Bildningsalliansen. Meningen är att som följande steg diskutera vad som konkret kunde göras i olika kommuner /regioner för att förbättra tillgängligheten till den digitala vardagen. Listan på aktörer i detta arbete är:
Fria bildningen (MI/Arbis/VI/Folkhögskolor) och Yrkesutbildning
Bibliotek samt andra kommunala instanser, statliga myndigheter
Pensionärsföreningar och pensionärsförbundet
Banker, Apotek, sjukvård
Övriga: Butiker, Församlingar, Yngre generationer, Tidningar
(Larjanko, 2015)

3.3. Våra visioner

Verksamheten i projektet har varit det samma under hela perioden; dels att stöda medlemsföreningarna med information och material, dels att lyfta fram modeller och försöka sprida dem. Men man har via olika utredningar och kartläggningar under hela projekttiden utvecklat delmålen och satsningarna. Även olika samarbetsparter har varit mer eller mindre engagerade under projekttiden 2010 -– 2015.

Vårt centrala mål var att hjälpa och engagera pensionärer så att de dels skulle **intressera sig för informationsteknik** och dels få ett bättre **nätverk för erhållande av hjälp**. För att verksamheten skulle ge största nytta behövde man bygga upp strukturer på det lokala planet. Det här betyder i klara ord uppbyggande av ett supportsystem på den egna orten, dvs. att få till stånd ett **nätverk av IT- handledare**.

Det har från första början varit meningen att inte konkurrera med arbetar- och medborgarinstituten, utan marknadsföra deras kurser för nybörjare. En målsättning har också varit att utarbeta **modeller för ett fungerande samarbete på lokal** nivå mellan instituten och pensionärsföreningarna. Vi ville att pensionärsföreningarna skulle komma med förslag om kurser och även annars föra en dialog med instituten. Vi presenterade också modellen från Åbo där pensionärsföreningens handledare var med på Arbis kurser som stöd. Erfarenheterna var positiva, både ur kursdeltagarnas och från lärarens synvinkel.

Från första början har man också i projektplanen tagit fram frågan om **föreningarnas hemsidor**, och möjligheten att utveckla dem. Förbundet har sedan 2007 tillhandahållit webbplatser för föreningarna under Webbhuset (f.d. Kulturhuset). Denna service är gratis, dvs. en märkbar fördel för medlemsföreningarna. Fördelen med egna hemsidor för en pensionärsförening är många. Dels kan man informera de nuvarande medlemmarna genom att introducera internet och ett bekant koncept, dels kan man få nya medlemmar intresserade av föreningen. Vår vision var att hjälpa föreningarna med sin information både utåt samt även inåt mot den egna medlemskåren.

Målsättningen var att alla 78 medlemsföreningar skulle ha en webbplats som uppdateras och innehåller aktuell information om evenemang och kontaktuppgifter. Vid projektets start kartlade projektledaren föreningarnas IT-aktivitet och resultatet var att 47 % av föreningarna uppdaterade sina hemsidor regelbundet. De övriga hade enbart föreningens kontaktuppgifter på internet som förbundet lagt upp vid respektive förening.

Såhär skrev projektkoordinator Eric Jansson i sitt första informationsblad som gick ut till medlemsföreningarna 14.10.2010: ” Huvudmålet med projektet är att öka intresset och kunskapen i I(K)T frågor bland med pensionärer...Sätten och möjligheterna är många, men det viktigaste är att åtminstone alla pensionärer som vill/behöver hjälp med datorer skall få det!”

Hur förändrades målsättningarna med tiden?

I samband med att projektet gick framåt (2013) fick det en allt mer samhällelig dimension, vi hade gått med i Inkludera Flera projektet och begreppet ”digital delaktighet” kom in. Detta betyder inte att vi gav avkall på tidigare målsättning dvs. att lära så många äldre som möjligt att använda IT. Tvärtom fick projektet bara en dimension till. Vi betonade aspekten att individen mår bättre om man kan vara delaktig i samhället och känna att man bemästrar ny teknik. I samarbetet med Inkludera Flera nätverket lyftes även Anna Forsmans och Johanna Nordmyrs forskning om detta fram.

Vi preciserade också målgrupperna i ett senare skede (2013). Projektet har haft två målgrupper; dels de som har använt dator (som vill lära sig upprätthålla sina kunskaper) samt de som inte använt dator, pekdator eller smarttelefon (och behöver lära sig för att kunna använda t.ex. internet).

4. VAD GJORDE VI?

4.1 Läget i föreningarna

För att genomföra våra visioner och bygga upp strukturer behövde vi starta med att kartlägga nuläget: Var stod vi när det gäller IT-färdighet bland de förtroendevalda i föreningarnas styrelser och när det gäller medlemmarna? Hösten 2010 gjorde vi den första undersökningen av många (Jansson, 2010). Till kontaktpersonerna riktades uppgiften att uppskatta hur stort **intresset för datorer är i föreningen.**

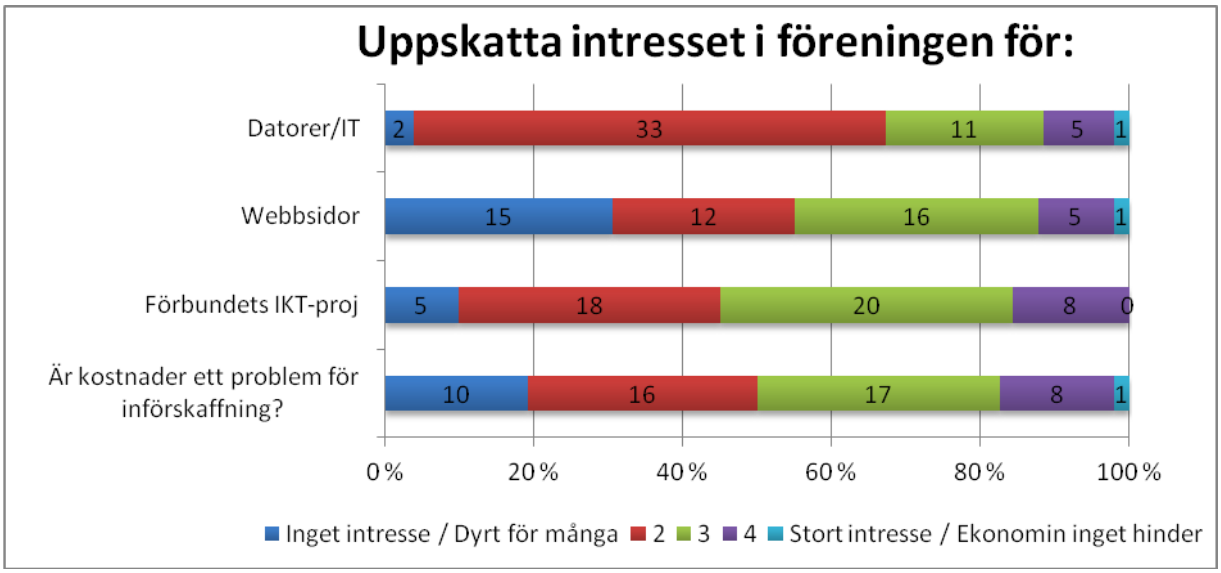

Föreningarnas uppskattning av den allmänna inställningen bland medlemmarna till olika IT-relaterade frågor.

Vi bad kontaktpersonerna uppskatta den allmänna inställningen till *Datorer/IT generellt, Webbsidor* (avsågs sidor för föreningen), *förbundets IKT-projekt* samt om kontaktpersonen tror att många *upplever datoranskaffningar dyrt*. Ovan svaren som helhet, siffrorna avser antal svar. Längst till vänster anger inget intresse eller att det är dyrt för många, längst till höger avser stort intresse eller att ekonomin inte är något hinder. En annan indikator som enkelt kan mätas är antal föreningar som uppdaterar sin webbplats.

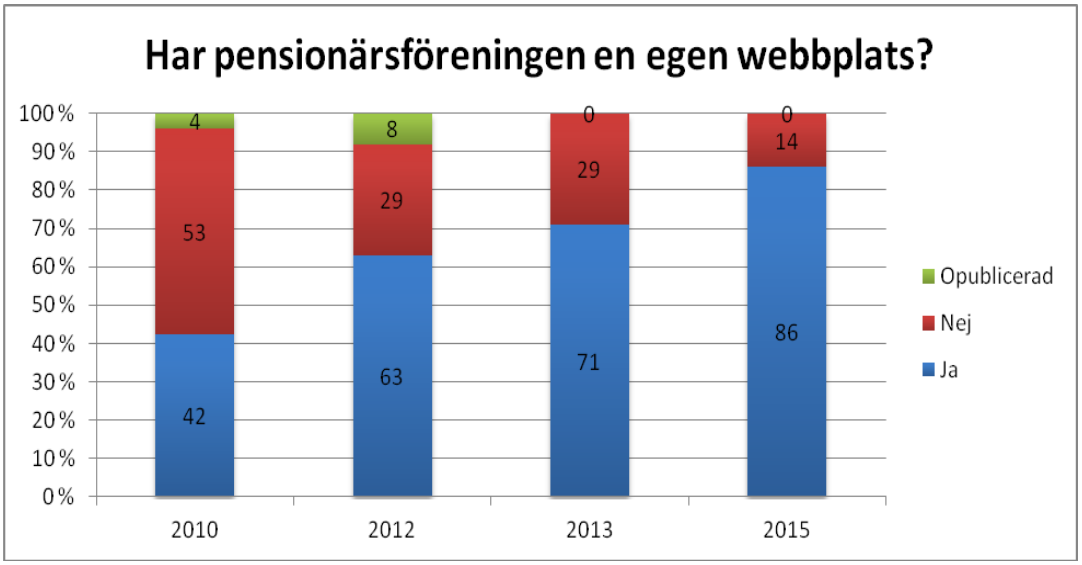

Diagrammet visar antalet medlemsföreningar som uppdaterar sin webbplats kontinuerligt. Uppdaterat per 10.6.2015 med 76 medlemsföreningar mot tidigare 78.

Antalet föreningar som uppdaterar sina webbplatser ger en fingervisning om hur aktiv föreningen är i IT-frågor. När man startar IT-verksamhet i föreningen är det ofta genom att börja uppdatera hemsidan. Inte sällan är det någon medlem som kommenterat till styrelsen att informationen på webbplatsen är bristfällig eller helt saknas. Ur ovanstående schema framgår att det år 2010 var 53 % av föreningarna som inte uppdaterade sin webbplats. I samband med att ombudsmännen gjorde sina föreningsbesök 2013 gjordes en kartläggning tillsammans med samtliga föreningsstyrelser. När det gäller antalet webbplatser uppger då 29 % av föreningarna att de inte uppdaterar regelbundet. Utvecklingen hade alltså stagnerat 2012-2013. Detta kunde vi konstatera i projektet, och anställde därför Katarina Bengs-Westermark i Österbotten som år 2014 höll kurser i webbverktyget Digistoff.

Det gjordes en uppföljning år 2012 av startundersökningen från år 2010. Den nya undersökningen fick 242 svar (Jansson, 2012). Enkäten var uppdelad i tre delar, *personlig information*, *datorvana* och *föreningsverksamhet*.

Några viktiga faktorer för en enkät som denna är tidpunkten och sättet att sprida enkäten. Den första enkäten inföll ganska nära årsskiftet då de lokala föreningarna tar paus. Uppföljningsenkäten öppnades 15.4 och stängdes mot slutet av maj. Båda enkäterna var skapade med Google Forms och fanns i första hand som ett formulär på internet att besvara. Det här innebär att de flesta som besvarat enkäten redan har en dator, svaren motsvarar alltså inte pensionärer överlag utan närmast den del som redan är datoranvändare. Vid båda enkäterna fanns också alternativet att skriva ut blanketten på papper för att dela ut på föreningsmöten. I den första undersökningen kom det dryga 100 svar på papper främst från två enskilda föreningar. I den senare undersökningen ombads föreningarna själva mata in pappersresultaten. Antalet svar på enkäten antyder att förbundets IKT projekt har påverkat situationen. Den första enkäten fick in 188 svar medan uppföljningen fick 242 svar. Båda spreds i huvudsak via e-post till föreningarnas kontaktpersoner som sedan spred enkäten vidare. Helt klart har projektet skapat ett kontaktnät till lokalföreningarna där informationen tas emot och uppmärksammas. Trots det är svarsprocenten låg. Detta reflekterar det svala intresset för datorer under 2010-12 i medlemsföreningarna. Mängden svar uppfyller i alla fall avsikten att få en uppfattning av pensionärers inställning till IT och teknik överlag. Även frågeställningarna har lite justerats mellan de två enkäterna, detta uppmärksammas vid respektive frågor. Slutsatsen av de två undersökningarna är en positivare inställning till IT överlag. Men det framkommer att behovet av stödfunktioner fortfarande är stort och kommer att öka vartefter som fler pensionärer hittar in i IT-världen. Arbetsplatser har oftast personal som kan hjälpa vid problem, något som pensionärerna inte har tillgång till medan tekniken fortsätter rusa framåt.

Situationen i Helsingfors var ur projektets synvinkel problematiskt. År 2012 genomfördes en kartläggning bland samtliga 12 medlemsföreningar som besvarades per telefon av 2 personer per förening. Kommentarer som kom fram var att medlemmarna är för ”gamla” för att ta del av IT eller att ha IT som verksamhetsform. De som svarade ansåg att många äldre personer är ”rädda” för datorer, och att intresset beror på vilken attityd man har mot IT. Men glädjande nog kom det också fram starka åsikter om att pensionärerna absolut inte är för gamla för IT.

Resultaten utgående från förfrågan i Helsingfors visade att vi behövde utveckla olika IT-verksamhetsformer för medlemmarna i pensionärsföreningarna. Det som behövdes var mera stöd och handledning i form av rådgivningstillfällen, kurser och temaföreläsningar. Speciellt kom det fram att det största behovet var att ordna grundkurser i hur man använder datorer. Det fanns ett stort behov av att uppmuntra pensionärerna att bli aktiva i användningen av IT. På basen av detta har projektet satt in extra resurser i Helsingfors under 2014, och detta fortsätter under 2015.

4.2 Hur få alla med?

Att lära olika målgrupper IT är ingen problematik som endast aktualiseras i Finland. Hela Europa tacklar dessa samma frågor; Hur ska vi nå alla? Motiven är olika för olika aktörer, men inom EU är det frågan om demokrati och delaktighet. Man har instiftat sådana begrepp såsom ”e-Participation” och ”eInklusion”.

Institute for Prospective Technological Studies kom 2013 ut med en studie där det framkom att det inom EU-området finns 250.000 organisationer som hjälper medborgarna med IT. I detta ingår allmänna bibliotek, olika institut och lokala rådgivningsbyråer, s.k. Telecenters. Dessa är drivna av kommuner och staten eller av tredje sektorn. I dessa sysslar man dels med kurser som använder internet och datorer (ICT based learning) och dels med att höja kompetensen i IT (ICT competenses) (Rissola, Garrido 2013).

I Finland finns det också många aktörer, men i vårt projekt har vi nog kunnat konstatera att det inte finns tillräckligt med kostnadsfritt stöd inom IT att få för en vanlig pensionär. Troligtvis kommer vi i framtiden även i Finland att se datastugor eller rådgivningspunkter inom kommunerna. Ett samarbete behövs över alla sektorer, och pensionärsföreningarna kan vara drivande krafter bakom denna utveckling, bl.a. genom sitt engagemang i Äldreråden. För att få alla med behövs medborgaraktivitet.

Marknadsföring och information

Projektet började med föreningsbesök. Projektkoordinator Eric Jansson träffade IT-kontaktpersoner i alla regioner. Träffarna fick positivt mottagande; Eric fick en bättre insikt i regionerna och deras skillnader. Kontaktpersonerna fick information om projektet. Också i framtiden behöver vi besöka föreningarna regelbundet med IT på agendan.
Projektet fick också synlighet bland annat genom korta anföranden på förbundets vår- och höstmöten. På de årliga ledarkonferenserna har vi presenterat projektet; vilka planerna var och hur vi genomfört verksamheten såhär långt. Under åren 2010-2015 nådde vi alltså ut till föreningsstyrelserna via denna kanal.
Vi har från projektet regelbundet skickat ut nyhetsbrev till kontaktpersoner och IT-handledare. Denna information har gått ut via e-post men även kunna läsas på projektets webbplats. I medeltal har vi per år skickat ut ca 15 nyhetsbrev med information om kurser men även om olika evenemang och tekniska nyheter.

Direkt då projektet startade beställde man en logo för att få bättre synlighet. Denna har använts för att synliggöra projektet i allt material såsom annonser, handböcker, webbplatsen osv.

IKT FÖR SENIORER

Vi har gett intervjuer till olika tidningar, t.ex. gratistidningen ”På Svenska” som delades ut i hela Svenskfinland samt notiser i Folkhälsans tidning. Projektkoordinator Eric Jansson tog även aktivt kontakt med olika organisationer, såsom FAMI (senare Bildningsalliansen), FSU m.fl.

De flesta pensionärsföreningarna har insett att framtidens samhälle kommer att kräva kunskaper i att använda IT. Man har insett att IT som verksamhetsform är till nytta för medlemmarna. Av olika orsaker har dock verksamheten kommit igång trögt. I samband med att projektet tog kontakt 2010 var det t.ex. en föreningsordförande som meddelade att hans förening inte kommer att medverka eller vara i kontakt med projektet.

Den svenska kampanjen Digidel 2013 hade som mål att öka antalet digitalt delaktiga personer med ytterligare 500 000 i Sverige vid utgången 2013. Bakom kampanjen stod Stiftelsen för internetinfrastruktur tillsammans med en rad andra organisationer. En del av kampanjen bestod av tävlingen "Årets Modernaste Pensionär".
Eftersom kampanjen i Sverige verkade ta fart, tävlingen fick stor publicitet och det strömmade in tiotals tips ville vi försöka på något liknande inom SPF. Vi ville lyfta fram pensionärer som har hittat glädje och nytta av IT. I samband med detta kunde olika användningssätt av internet och IT introduceras. Grundtanken var att inspirera andra och sänka tröskeln att delta. Kampanjen var tänkt så att olika kandidater skulle efterlysas i pressen samt sedan presenteras i God Tid och på en egen tävlings- webbplats. Kampanjen blev inte av i den utsträckningen som var tänkt och kriterierna ändrades till att lyfta fram en person som gjort betydande insatser för föreningarnas IT-verksamhet. Till Årets IT-pensionär 2014 premierades på Seniorkryssningen Kaj Kankaanpää från Grankulla.

För att få synlighet för IT och datorer har projektet deltagit i olika mässor, bl.a. på Friskvårdsdagarna i Botniahallen. Projektledaren Eric Jansson deltog t.ex. 2011 med en Wii-spelkonsol, videoprojektor och en datorpresentation. Presentationen berörde projektet och samt hur man kan utnyttja IT i hälsofrågor. Också mässan Vår Tid Är Nu i G18 (2013) hade IT som ett deltema. Mässorna har varit välbesökta med flera hundra deltagare. Men det är svårt att direkt mäta nyttan med dem, då man inte vet vilken effekt de har haft och hur de påverkat deltagarnas inställning till datorer och IT.

När det gäller möjligheten att använda sociala media i marknadsföringen av projektet och i synnerhet SPF för en bredare publik, fick projektkoordinator Eric Jansson och chefredaktören för God Tid Ulf Wahlström år 2012 till uppgift att göra ett förslag på hur förbundet kunde använda sig av sociala media. I det skedet var det enligt förbundets IT enkät (2012) enbart 30 % av datoranvändande föreningsmedlemmar som använde Facebook/Twitter och 2 % meddelade att de skriver blogg. Däremot uppgav 88 % att de använder internet för att söka information. Baserat på detta drog man slutsatsen att förbundet inte skall använda sociala media som en officiell informationskanal. För information skall den etablerade webbplatsen användas. Men när det gäller att synliggöra förbundet och lyfta fram det breda utbud av verksamhet som erbjuds rekommenderade man sociala media, främst Facebook som en inofficiell kanal (Jansson, Wahlström 2012).

Inga egentliga pappersbroschyrer trycktes upp för projektet. I början hade vi ett kopierat infoblad som togs med till föreningarnas möten och delades ut, men vi ville inte sätta resurser på ett material som föråldras i takt med att projektet går vidare och tyngdpunkterna ändras. All relevant information har funnits på webbplatsen **it.spfpension.fi**.

Projektet har haft en stående kolumn i förbundets tidning God Tid som utkommer 9 ggr/år. Vi har också strävat till att årligen ha IT som tema i ett nummer av God Tid. Inför kampanjer, kurser och evenemang har marknadsföring gjorts både i lokaltidningar och –radio. Detta kommer att fortsätta för att få så många som möjligt engagerade. Information om projektet har också spridits via samarbetsparterna (IT3, Folkhälsan, Bildningsalliansen m.fl.).

En kampanj som brukar uppmärksammas nationellt varje år är Seniorsurf-dagen där olika instanser lokalt samarbetar. Projektet lyder under Centralförbundet för de gamlas väl. Detta är ett bra sätt för pensionärsföreningarna att få publicitet. Under Seniorsurfdagen 2014 deltog 7 av SPFs medlemsföreningar i evenemanget. Man samarbetade med olika instanser såsom bibliotek och medborgarinstitut. En del av Seniorsurf materialet har vi översatt, t.ex. IT-gåvokort inför julen och morsdagen http://www.vtkl.fi/document/1/1771/5b9d448/SeniorSurf_presentkort_2015.pdf.

Såhär rapporterade medlemsföreningarna om Seniorsurfdagen 7.10.2014:

#	*Vi demonstrerade pekplattor, diskuterade med seniorer om deras datoranvändning (dator/surfplatta/smartphone), om de använder/har dator, vad de använder sina enheter till, vad de skulle vilja kunna ytterligare, mm. Korsnäsnejdens pensionärers hemsida demonstrerades.*
#	*Demonstrerade windows 8.1, iPad,Samsung och Doro-telefon.*
#	*Internet och webbläsare, E-post, demonstrerat Skype och Facebook.*
#	*INTERNET*
#	*Malax Pensionärernas bord hade följande utrustning - 1 PC och 1 iPad station. Vi informerade om MI-kursen IT för Seniorer och demonstrerade iPad. Ett 10 tal visade intresse. Drive för att få med flera deltagare till kursverksamheten IT för Seniorer. Vi satsade även på medlemsvärvning med allmän info om föreningen. 6 pers var intresserade av iPad.*
#	*Österbottniska Tidningen, Andelsbanken, släktforskning, bibliotek, resebiljetter*
#	*Vi informerade om varför det är viktigt för pensionärer att kunna använda datorer och samtidigt demonstrerade vi olika pekplattor och bärbar PC.*

Webbresurser

Webbplatsen

Allt projektmaterial som publicerats har lagts upp på webbplatsen. Boken ”Tips och råd om IT för pensionärsföreningar” och annat material såsom ”Datorns ABC” finns att ladda ner på projektets webbplats: it.spfpension.fi. På webbplatsen finns också länkar till bl.a. Youtube, där projektet har lagt ut en video. Länkar till alla nätsändningar från vår- och höstmöten samt seminarier finns också på projektets webbplats. På projektets webbplats kan man läsa alla Eric Janssons IT biten -kolumner som ingått i God Tid.

Ett förslag för IT att få synlighet inom föreningarna var att skapa en interaktiv version av förbundets frågesport. Den digitala versionen kunde finnas tillgänglig dagen efter den nationella finalen, med samma frågor. Med de gratisprogram som vi testade blev uppgiften arbetsdryg och därför avslutades experimentet. Men frågorna från frågesporten 2011 publicerades på nätet och användes av ett tiotal medlemmar.

Seniorbloggen

Under hösten 2011 startade SPF en bloggportal för seniorer (www.seniorbloggen.fi). Den fick aldrig någon verklig genomslagskraft p.g.a. sitt sporadiska upplägg. Blogginläggen var inte tillräckligt regelbundna. För att lyckas borde det ha funnits en större mängd bloggare under seniorbloggen för att hålla flödet konstant. Även ämnen skall vara valda så att det intresserar den stora publiken (seniorer). I dagens läge kan man hitta pensionärerna på Facebook och göra sina inlägg där. Det ena utesluter dock inte det andra.

bambuser:

Sedan projektet startade har vi sänt alla förbundsmöten på internet. Det har för föreningsmedlemmarna varit möjligt att följa med dessa både i realtid eller senare. Också andra evenemang har sänts via Bambuser såsom föreläsningar på IT-seminarierna. Den 12.11.2013 var antalet totala visningar på SPFs sändningar 2341 och antalet sändningar 18 till antalet (Total views). Till dags dato 8.6.2015 var total views 3672 och antalet sändningar 32. Som jämförelse: Förbundets vårmöte år 2013 sågs live (direktsändning) av 46 deltagare och höstmötet av 43 personer. Förbundets vårmöte 2015 sågs live av 57 personer och har 101 total views per 8.6.2015. Förbundsmöten drar inte stor publik. Men andra evenemang kunde säkert med fördel använda sig av nätsändningar. Detta kunde utnyttjas av medlemsföreningarna, som kunde sända sina evenemang till personer som inte kan delta av olika orsaker. Detta kräver dock att mottagaren har en dator eller pekdator.

Projektkoordinator Eric Jansson skrev en processbeskrivning för webbsändningar, vilket gör det enkelt även för föreningarna att använda verktyget.

Youtube

År 2012 inledde projektet försök med en introduktionsvideo på Youtube. IT-handledaren och styrgruppsmedlem Barbro Carlström intervjuas av projektkoordinator Mona Lehtonen om hur det är att starta en IT- handledningsgrupp i

Per 8.6.2015 hade den haft 217 visningar, varav många av visningarna har varit på allmänna möten, dvs. den har nått fler personer än 217.

Skärmdump från Youtube.

År 2014 startade planering av undervisningsfilmer på Youtube. Fanny Malmberg och Henrik von Martens (Dokumentärfilmslinjen vid Axxell, Esbo) producerar fem filmer under sommaren 2015. I planeringsskedet hade man följande arbetsrubriker: 1) Hur börjar jag använda Android pekdator? 2) Hur börjar jag använda Windows 8 pekdator? 3) Hur börjar jag använda iPad pekdator? 4) Hur kopplar jag upp mig till nätet? 5) Motivation och vad ska jag köpa om jag vill börja? Själva filmandet startade i juni 2015.

Yammer

Ett resultat av kurserna och träffarna för IT-handledarna var att vi märkte behovet av ett diskussionsforum på internet. Som ett försök grundades två grupper på Yammer. Vi skapade SPF Handledargrupp i Åboland och SPF Handledargrupp i Nyland. Vi kan konstatera att antalet deltagare i dessa grupper är för små, 14 respektive 19. Det är uppenbart att det finns ett behov av ett diskussionsforum för IT-handledare. Det forum på projektets webbplats som skapades vid inledningen av projektet redan 2010 var antagligen före sin tid, för det avskaffades efter några år av tomgång.

SeniorNet Swedens tips om sociala medier

SeniorNet Sweden ger exempel på hur man kan ge service till sina medlemmar i sociala medier. Till dessa medier räknas bl.a. Facebook, WhatsApp, Twitter, olika diskussionsforum och bloggar. Inom SeniorNet Sweden skapade man 2014 en **Redaktion för Sociala Medier.** Med detta vill man sätta fokus på klubbarna genom att tillgodose behoven hos de enskilda medlemmarna, men också attrahera och fånga förstagångsbesökarna. Här är exempel på innehåll inom sociala media:

- Intervjuer med äldre personer som lär sig om datorer och IT.
- Digitala veckan - om Digital delaktighet och aktiviteter.
- Internetanvändning, säkerhetstänkande, användningsforum.
- Sociala medier - vad räknas som sociala medier och hur deltar man.
- Aktivering i Scoop.it, Facebook och Twitter
- IT-användning idag och i framtiden – nyhetsartiklar.
- IT i vården ur ett patientperspektiv.
- e-tjänster - utbyggnad och användning - ur ett användarperspektiv.
- Länkar till seniorsajter.
- Tips om användbara sajter för information och surfning.
- Utbildningstips om IT - Hur-gör-man, guider, tips och skolor från PC för Alla, Senioruniversiteten.
- Återpublicering/länkning av intressanta sidor hos enskilda seniorklubbar.

Källa: SeniorNet Swedens ordförande Olov Östberg, Ordförandebrev 7/2014

Kursmaterial och handböcker

Vid inledningen av projektet tog man i styrgruppen upp frågan om ett kompendium eller kursbok för nybörjare. Det kom fram att Greta Stenberg i Åbo svenska pensionärsklubb hade gjort ett elementärt basmaterial. Med detta material som grund publicerades handboken ”Datorns ABC”. Flera upplagor har tryckts och totalantalet exemplar är 1100 st. Kompendiet har kostat 5 euro men man har gratis kunnat ladda ner den från webbplatsen.

Med tanke på teknikens snabba förändring har det varit en utmaning att publicera handböcker, då de föråldras inom några år. Ett behov av material till stöd i olika kurser finns dock alltid. Vi har inom projektet från fall till fall övervägt hur mycket kursmaterial som är motiverat att ge ut eftersom mycket redan finns publicerat på svenska på internet. Samarbetet med andra organisationer i Svenskfinland, såsom Folkhälsan och Datero, kunde ha varit större om vi skulle ha haft mer resurser inom projektadministrationen.

År 2012 gav förbundet ut häftet ”Tips och råd om IT för pensionärsföreningar”. Upplagan var 300 exemplar och den delades ut till alla föreningar. Avsikten med detta häfte är att hjälpa föreningarna med råd, tips och idéer hur man kan utnyttja teknik och IT.

Häftet är uppdelat i två delar. Den första delen riktar sig till föreningens styrelse och tar upp vilken nytta man kan ha av datorer i olika uppdrag inom styrelsen. Vi vill lyfta fram enkla och förmånliga arbetsredskap, t.ex. hur man kan sköta kommunikationen inom föreningsstyrelsen, producera enkla och snygga

mötesprotokoll och informationsblad eller sköta bokföringen och medlemsregistret. Här gavs även tips på en snygg och informativ webbplats.

Den andra delen av häftet tar upp hur en förening kan ta in IT och teknik som en del av verksamheten. IT-verksamheten i föreningen är en uppskattad form av medlemsvård. Såhär skrev vi i häftets förord: "Det kan också finnas nyblivna pensionärer som inte direkt är intresserade av föreningsverksamheten, men som är intresserade av IT, eller behöver hjälp med tekniken. Här har föreningen en möjlighet att hitta nya medlemmar. Grunden för en livskraftig förening är överlag aktivitet och mångsidigt program, IT behöver inte vara en konkurrent till övrig verksamhet och tilltalar kanske inte alla men kan vara ett bra komplement!" Det finns i häftet förslag på olika verksamhetsformer och tips på resurser att använda för att genomföra dem. Häftet delades i samband med ombudsmannabesök ut till alla föreningars styrelseordförande.

Andra material som producerats är bl.a. användarguider för Googlekalender, E-post, Picasa och Doodle. Dessa var främst ämnade för personalen, men kan också användas av IT-handledarna.

Andra produkter

Eftersom antalet kurser och seminarier var stort inom projektet inhandlades år 2013 anteckningsblock med projektets logo. Dessa har delats ut på möten och kurser.

De putsdukar för bildskärmar och glasögon som utarbetades inom projeket har blivit en succé. Totalt har 3000 st. putsdukar delats ut vid olika tillställningar och IT-handledningstillfällen. Alla IT-handledare har fått möjligheten att beställa putsdukar för utdelning i sin förening.

I och med att smarttelefonerna och pekdatorerna blivit populära har många börjat används s.k. pekpennor. Projektet har införskaffat 1000 pennor.

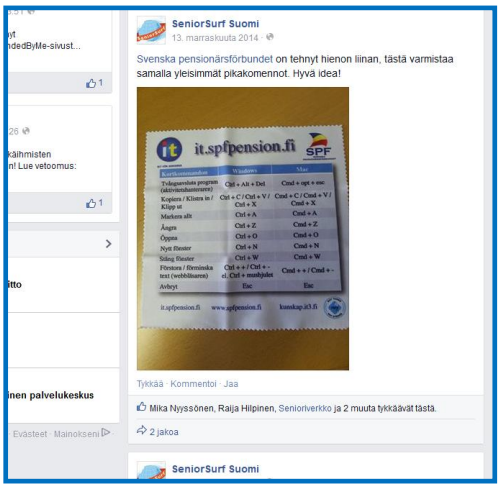

Projektets putsdukar med kortkommandon har blivit populära. Också Seniorsurf har på Facebook noterat detta.

Pekdatorer

Med projektmedel anskaffades i december 2012 tre iPad pekdatorer för utlåning. De köptes för att föreningarnas IT-handledare skulle ha möjlighet att bekanta sig med pekdatorer som höll på att bli mycket populära bland pensionärer. I maj 2014 utökade vi maskinparken så att våra IT-handledare kunde testa tre olika operativsystem. Då inköptes två Nokia Lumia 2520 (windows) och två Samsung Tab (android).

Ombudsmännen har fört statistik på utlåningarna och ett system för detta har utarbetats. Utvecklingsarbetet när det gäller utlåningen är ännu under arbete. Ett nätbaserat system som är lättanvänt är målsättningen. Då kan IT-handledarna själv se utlåningsläget samt göra en reservation. Vi har fått ett flertal förfrågningar om pekdatorerna lånas ut till övriga föreningsmedlemmar. Detta är möjligt men den primära målgruppen för utlåningen har varit IT-handledare. En del har i sitt handledningsarbete utlånat pekdatorerna vidare för testning vilket ofta är ändamålsenligt.

Träffar för IT-handledarna och föreningsbesök

Projektkoordinatorn inbjöds regelbundet på föreningsbesök och t.ex. år 2012 besöktes 15 tillställningar (månads- och veckomöten). Temat för föredragen har varit Datasäkerhet, Internet, Nyttan med dator mm. Besöken har varit lyckade, men svåra att utvärdera. Har de gett åhörarna relevant information? Våra medlemsföreningar är väldigt splittrade geografiskt, från Kotka i öster till Karleby i norr. Detta har gett stora utmaningar för projektet. Under projekttiden planerades utökad kontakt till föreningarna på internet. Dylika digitala verktyg är t.ex. föredrag, möten och träffar på internet eller möjlighet att ladda ner färdiga presentationer på nätet (med Youtube, bambuser osv.).

Ombudsmännen gjorde året 2013 i samband med sina normala besök en extra satsning på IT. För att lyfta fram ämnet kartlades tillsammans med alla föreningars styrelser IT-verksamhet, antalet IT-handledare och hur man uppdaterar sin webbplats. Samtidigt evaluerade styrelserna också sin egen förenings värden och samhällsnytta. På detta sätt ville vi i föreningen få igång en diskussion om vilken nytta den enskilda individen kan ha av att föreningen finns. Föreningarna lyfte i sina svar fram att medlemskap ger livskvalitet, underhållning och omtanke. Men tyvärr blev diskussionen om IT i detta sammanhang inte särskilt aktiv. I samband med kartläggningen gjorde vi en reviderad plan för tyngdpunktsområden. Speciell vikt skulle under år 2014 läggas vid regionerna Österbotten samt mellan- och östra Nyland, vilket gjordes med extra personalresurser.

Kurser

Projektets kursverksamhet har riktat sig till IT- handledare och delvis till webbmasters. Vi har rekommenderat att föreningarna samarbetar med arbetar-/vuxen-/medborgarinstitut när det gäller grundkurser i IT. När det gäller kurser i att använda webbverktyg har samarbete gjorts med Finlands Svenska Ungdomsförbunds projekt IT3. De ordnade gemensamma Digistoff-kurser med deltagare från flera förbund och organisationer. IT3s kurser var gratis för deltagarna men de drog in på verksamheten under 2014 och upphörde 31.12.2014. Därefter ordnade vi själv kurser i Digistoff.

Våra kurser för IT-handledare skall inte binda någon att fungera som handledare, även om det är önskvärt att så många som möjligt sedan är villiga att ställa upp. Programmet i dessa kurser har följt liknande mönster. Innehållet har t.ex. varit om erfarenheter av att vara handledare ”Vad innebär det att vara IT-handledare för pensionärer?”. Därtill har man tagit upp olika verktyg, dvs. hur program fungerar samt olika tips. Också våra vanligaste operativsystem har behandlats, liksom olika hårdvara såsom datorer, pekdatorer och smarttelefoner.
Kurserna för handledare har marknadsförts i God Tid samt som e-post till de redan verksamma handledarna. Större insats bör i framtiden göras på planering av marknadsföring bland dem som inte är aktiva i en pensionärsförening. Det är dock svårt att exakt definiera målgruppen för informationen (potentiella IT-handledare) eftersom det är en mycket heterogen

Chefredaktör Katarina Bengs-Westermark arbetade under 2014 inom projektet med en 25 % - anställning som en följd av beslutet att satsa på Österbotten. I hennes regi ordnades under året fem kurser i Österbotten om webbverktyget Digistoff med totalt 58 deltagare. Samma år i januari ordnades en träff/kurs i Pargas för de åboländska handledarna (12 deltagare) och i april ordnades en kurs för handledare i östra Nyland (18 deltagare). I Lovisa ordnades en kurs i Digistoff med 12 deltagare. Som tidigare nämndes har webbredaktörerna deltagit i IT3:s kurser. Ett resultat av träffarna och kurserna under 2014 var egna diskussionsforum på Yammer. Under 2014 startades ett delprojekt inom Helsingfors med syfte att starta handledning också där. Under 4 handledningstillfällen har man samlat 60 deltagare under 2014.

I samband med samtliga kurser har vi samlat in utvärderingar av deltagarna. Detta har avsevärt underlättat planeringen av fortsatta utbildningar. En aspekt som har kommit fram, förutom praktiska tips om kursinnehåll, är frågan om olika nivåer av IT-handledarkurser. Man kunde tänka sig en introduktionskurs till personer som funderar på att börja handledning och sen olika ”paket” med innehåll om ett visst tema. Under de år som projektet har fortgått har vi samlat på en hel del erfarenhet. Detta betyder att dylika utbildningspaket är fullt möjliga att införa och de kan justeras och finslipas vartefter nya behov uppstår. De senaste åren har antalet egna kurser, d.v.s. kurser arrangerade av föreningarna stadigt stigit. I den årligen återkommande verksamhetsstatistiken rapporterade föreningarna under 2013 att de arrangerat 82 egna IT-kurser mot 91 år 2014. Antalet handledningstillfällen hade under samma tidsperiod stigit från 146 med 620 deltagare till 223 med 1151 deltagare.

Seminarier

Varje år har projektet samlat föreningarnas IT-handledare till ett nationellt tvådagarsseminarium. Slutseminarium anordnades i samband med Seniorkryssningen 5-7.10.2014. Programmet på seminarierna har bestått av aktuella IT-frågor och det har utarbetats utgående från diskussioner i IT-styrgruppen.

Exempel på föreläsningar på våra nationella IT-seminarier för handledarna:

Presentation av SPFs IT projekt och styrgruppen
En äldre människa möter teknologin Nyttan med dator. Nyttoprogram
Handen domnar och benen styvnar- Ergonomitips
Kommunikationsverkstad
Ålder och lärande - psykologiska synpunkter
SeniorNet Sweden- vad är det?
IT tjänster och utbildningsbehov för pensionärer i framtiden
Föreningens hemsidor - saker att fundera på
Vad tar vi med oss hem? Utvecklingsförslag
Delaktighet och välbefinnande på äldre dar - Har internet en roll i sammanhanget?
Hur man kan underlätta föreningsarbetet med hjälp av internet och Google
IT i medborgarinstituten. Hur kan vi öka samarbetet?
IT-stöd i biblioteken? Finns det sådant?
IT drop in – verkstad i praktiken
Senior + Internet = Sant (Kärlek vid 2:a ögonkastet)
”Jag behöver inte internet ” Paneldiskussion

Drop In

Som ett resultat av utvecklingsdagen som ordnades för styrgruppen och ombudsmännen 11.6.2013 kom man fram till att Drop In (Datacafé) -verksamheten behöver lyftas fram i projektet. Modellen och exemplet med handledningstillfällen hade hela tiden varit aktuellt i projektet, men nu ville vi lyfta fram verksamhetsformen ännu mer. Det är en typ av lågtröskelverksamhet där föreningen kan ge en bra service till medlemmarna. En aspekt är även att datacaféer ger socialt umgänge, vilket av deltagarna i olika kommentarer har lyfts fram.

Förbundet ordnar varje år en större kryssning som samlar upp till dryga 600 deltagare. Vi ansåg att Seniorkryssningen var ett lämpligt tillfälle att lyfta fram modellen med Drop In verksamhet. Styrgruppens medlemmar har årligen ställt upp som handledare på kryssningen. Som mest har man haft 60-70 personer som frågat om datorer och IT. Så småningom har vi fått IT-verksamheten och projektet bekant för deltagarna.

Studiebesök

Vi tar ofta modell av våra nordiska grannar när det gäller olika samhälleliga utvecklingstrender. Den 1-2.12.2011 gjordes en studieresa till Sverige med eForum. Detta i samband med att FAMI (Bildningsalliansen) startade ett nätverk för seniordatalärare inom arbetar- och medborgarinstituten. Man besökte bl.a. SeniorNet Swedens klubb i Hässelby-Vällingby. Projektkoordinator Eric Jansson beskrev resan i God Tid nr 1/2012. Deltagare var även Pentti Friberg, Kaj Kankaanpää och Per-Erik Ede från IKT-styrgruppen.

I samband med att projektets slutseminarium arrangerades på Seniorkryssningen 5-7.10.2014 gjordes ett besök till Arbetarnas Bildningsförbund ABF i Stockholm. Programmet bestod av presentationer av lokal och nationell IT-verksamhet för seniorer i Sverige samt Digidel-kampanjen. Värd för besöket var SeniorNet Södermalm som också presenterade sin verksamhet. Totalt deltog 34 personer i seminariet.

Internetdagarna arrangeras varje höst i Stockholm av Stiftelsen för internetinfrastruktur. Samma organisation arrangerade även Digidel- kampanjen 2013. Projektkoordinator Mona Lehtonen och förbundets chefredaktör och webbmaster Katarina Bengs-Westermark besökte internetdagarna under en dag 25.11.2015. Seminariet var informativt med ett mångsidigt program. Mer om Internetdagarna här: https://internetdagarna.se/. Även tidigare material kan nedladdas.

Den 20 maj 2015 ordnades ett nordiskt seminarium i Köpenhamn om digitalt deltagande ”Seminar om digital deltagelse”. Projektet har fått stöd av Nordiska Ministerrådets program Nordplus Voksen. Arrangörer var projektet Inkludera Flera, NVL (Nordiskt Nätverk för Vuxnas Lärande) och projektet Dldact. Temat var digital delaktighet och hur alla medborgare kan bli inkluderade i ett digitalt, tryggt och demokratiskt samfund. Med från SPF var IT- handledarna Christer Jämsén och Esa Mäkelä samt projektkoordinator Robert Riska och ombudsman Mona Lehtonen.

4.3 Fick vi alla med?

SPFs medlemsföreningar är mycket olika. Deras verksamhetsmiljöer är olika, deras medlemmar är olika och deras tyngdpunktsområden är olika. Trots detta har de också mycket gemensamma drag. I en del föreningar har IT-verksamheten anammats i den ordinarie verksamheten helt naturligt, andra har haft svårt att komma till skott. Det har naturligtvis att göra med hur nödvändig man har upplevt IT-verksamheten vara i en pensionärsförening. Man har kanske varit av åsikten att detta inte hör hemma där. Många seniorer har känt sig avskräckta från tanken att hålla kurser själva. Vissa föreningar har ordnat egna kurser, men man kan också fungera som stöd på Senior IT-kurser inom fria bildningen. Att ordna egna kurser är en mycket uppskattad service för medlemmarna och resurskrävande för föreningen.

Eftersom en projektkoordinator inte hinner med alla uppgifter när det gäller förankringen och stödjandet inom IT, har ombudsmännen och den övriga personalen också en viktig roll. SPFs arbetsutskotts beslöt 1.8.2012: § 6 e) ”Konkret IKT-implementeringsplan uppgörs. Förankringen av IKT-projektet sker via kontaktpersonerna och ombudsmännen. Ombudsmännen ska ha IKT-projektet i sin verktygsback när de åker till föreningarna. En av IKT-projektets uppgifter är att ombesörja goda webbplatser till alla SPF-föreningar och att aktivera seniorer att använda datorer.”

På basen av detta beslut gjorde Eric Jansson en utvecklingsplan som heter ”*PM om bättre förankring i föreningarna och ombudsmännens engagemang i IKT projektet”.* I den skriver Jansson bl.a. ”Projektet kan naturligtvis inte tvinga IT på en förening, varken som verksamhetsform eller verktyg, men projektet bör

lyfta fram de möjligheter som IT erbjuder. Ett steg i denna riktning är det material som finns i det kommande IT häftet där IT lyfts fram som hjälpmedel i föreningen" (Jansson, 2012).

Jansson understryker att det som bäst förankrar projektet i föreningarna är om så många föreningar som möjligt tar in IT som en verksamhetsform. Verktyg för att förverkliga detta var:

- Information (Allmänt om IT / IT som verksamhetsform i föreningen)
- Tekniskt stöd (med webbplatser, verktyg)
- Fortbildning för de aktiva i föreningarna
- Intresseväckare

Alla dessa är redan i aktiv användning inom projektet. Ett problem är att antalet IT aktiva i föreningarna fortfarande är lågt, här fortsätter projektet att hjälpa föreningarna att hitta lämpliga "eldsjälar".

Överlag har projektet hela tiden haft föreningarna i fokus, det gäller att i fortsättningen effektivera de processer som har skapats. Ombudsmännen har styrkan i den lokala kännedomen i sin region och känner personligen de lokala föreningarna. En god kommunikation mellan ombudsmännen och projekt-koordinatorn är mycket viktigt. Ombudsmännen kan informera och aktualisera IT ärenden då de besöker föreningarna och kan i sin tur informera projektkoordinatorn om behov och efterfrågan som finns ute på fältet. Detta har fungerat redan från början av projektet men kan effektiveras.

Vi konstaterade tidigare att alla föreningar inte ännu har IT verksamhet eller IT-handledare. I sin årliga rapportering för år 2014 har 30 föreningar meddelat att de har ordnat handledning, totalt 146 handledningstillfällen har ordnats i föreningarnas regi.

Alla föreningar uppdaterat inte sina webbplatser regelbundet (per 10.6.2015 är det 11 föreningar). Det finns alltså ännu arbete att göra inom förbundet. Detta har även penningautomatföreningen RAY noterat då de har beviljat fortsatt finansiering i form av Ak-understöd till SPF. Ett glädjeämne är även att RAY rekommenderat andra aktörer att ta kontakt med SPF för att bekanta sig med den modell som vi har arbetat fram inom IT för Seniorer!

Att mäta hur medlemsföreningarnas nästan 20.000 medlemmar har upplevt projektet och hur de har haft nytta av det är inte enkelt. Detta är en undersökning vi tyvärr inte har haft resurser att göra. Enkäten skulle då ha skickats till ett urval personer i alla föreningar. Vi har definitivt inte fått alla med men som en följd av projektet har föreningarna aktiverats och IT-handledning har kunnat erbjudas lokalt på många orter. Vi har också regionalt fått igång en diskussion om digital delaktighet i.o.m. samarbetet med Inkludera Flera. Detta kommer förhoppningsvis att leda till utvecklingen av samhällets service när det gäller IT-rådgivning.

Vårt mål var inte att nå en 100 % täckning av medlemskåren. Men hänvisande till innehållet i denna slutrapport kan man inte annat än konstatera att vi gjorde vårt bästa med de resurser vi hade. Behovet av IT-stöd till pensionärer kommer inte att ta slut, vilket en del har hävdat då befolkningen får en större IT-kompetens. Det finns kontinuerligt nya applikationer, ny hårdvara, nya operativsystem osv. osv. och därför behöver pensionärernas och andras kompetens hela tiden upprätthållas. Behovet av IT-verksamhet i SPF kommer att finnas långt in i framtiden.

IT3s undersökning i början av år 2014 gav vid handen att kommunikationen mellan medlemmar och IT-verksamheten i SPF enligt föreningarna bör förbättras. Projektet har lyckats med att lyfta fram informationsteknologin som en verksamhet i föreningarna. Det arbetet fortgår längre in i framtiden än vi kan förutspå.

5. VAD VAR DET VIKTIGASTE I PROJEKTET?

I detta kapitel tar vi upp de mest de mest centrala projektresultaten. Projektet har ständigt evaluerats av styrelsen, IT-styrgruppen, personalen och de aktiva inom föreningarna. På basen av denna respons från föreningarna och andra aktiva har projektet kontinuerligt utvecklats.

5.1. Hur mätte vi resultatet ?

Verksamheten i IT-projektet har mätts med olika metoder: dels med enkäter på internet med verktyget Google sheets och dels har utvecklingsdagar och temadagar ordnats. Som tidigare nämndes har vi som indikatorer använt föreningarnas webbplatser, antalet IT-handledare och antalet IT-handledningstillfällen. Ur projektets synvinkel är vi tacksamma för den statistik föreningarna skickar in om sin verksamhet. Tyvärr är den dock inte heltäckande. I framtiden kan digitala hjälpmedel för registrering av verksamhet och antalet deltagare användas. Detta kommer att förenkla redovisningsprocessen märkbart. Vi har inte i detta projekt haft resurser att ta dylika system i bruk. Men dagens läge har ofta någon styrelsemedlem en smarttelefon med vilken man enkelt kunde använda en lämplig applikation för registrering av aktiviteter.

För att mäta hur väl man lyckats nå alla kan man använda olika koefficienter. Det vi använt är andelen föreningar som har uppdaterad webbplats samt antalet IT-handledare i föreningarna. När det gäller webbplatserna konstaterade vi i kapitel 4 (sid 10) att alla föreningar inte gör det ännu. När det gäller antalet IT-handledare är det en siffra som varierar mycket. Vid starten av projektet finns inga mätresultat eftersom man då inte hade presenterat begreppet. Men ett faktum är att antalet föreningar som erbjöd sina medlemmar IT-handledning var närmare 5 än 10.

Då projektet i praktiken fortgått 2 år, dvs. sommaren 2012 fanns det på förbundets IT-handledarlista (e-postlistan ikt-handledare@spfpension.fi) totalt 52 namn. I februari 2015 var antalet på listan 131 namn.

Antalet IT-handledare enligt postningslista			
2012	**2013**	**2014**	**2015**
52	*100*	*119*	*131*

Antalet IT-handledare för åren 2010 och 2011 finns inte att tillgå, men vid projektstarten 2010 fanns inga i projektet registrerade IT-handledare.

Projektets styrgrupp hade en utvecklingsdag 11.6.2013 när projektet fortgått 3 år. Bakgrunden var att utvärdera projektet hittills samt planera för verksamheten i fortsättningen. Som ledare för diskussionerna hade vi engagerat Svenska studiecentralens rektor Björn Wallén som inspirerade till att visionera om framtiden.

Deltagarna hade fått som förhandsuppgifter att fundera på dels vilka IT-kompentenser vår målgrupp borde uppnå inom 3 år samt hur vi skall nå dem som inte ännu är uppkopplade. Kontentan var att vi inom projektet måste vara beredda på att det finns många olika kompetenser och målgrupper. En möjlighet är att indela t.ex. handledarna i olika nivåer. Diskussionen kom också att behandla vikten av att informera och

åter informera om projektet och det stöd medlemmarna via föreningarna kan få. Nätverken och samarbetet med olika instanser är också viktig, bl.a. nämndes vuxeninstituten och biblioteken.
De största utmaningar man såg var informationsspridningen samt olika tekniska frågor då det gäller mjukvara (gratisprogram eller inte) och hårdvara (laptop, pekdator, smarttelefon osv.). De inblandades kompetens (utbildning) och attityd såg man också som en utmaning förutom säkerställandet av verksamheten efter att projekttiden gått ut.
När det gäller framtida möjligheter tog man fram bl.a. olika mobila lösningar, virtuella förbund, datahandledning och drop in- verksamhet. Som mål ställde man att öka kunskapen om dessa möjligheter och höjning av kompetensnivån (kurser).
Som sammanfattning kan man säga att utvecklingsdagen var mycket givande, och uttryckligen ett led i utvecklingen av IT-verksamheten. Dagen skall ingalunda ses som ett statiskt resultat utan som en liten del av processen med att utveckla hela förbundets verksamhet. Vi summerade utvecklingsdagen såhär: ”Praktiskt fortsätter projektet som förut; producerar handledningsmaterial, sporrar föreningarna att inleda eller fortsätta sin IT-verksamhet, hjälper till att hitta handledare och sprider information till medlemmar och allmänheten. Lokala och regionala utbildningar fortsätter som förut. Även nationella dagar ordnas. Extra satsningar skall ske på samarbetet med vuxeninstitut, bibliotek och andra institutioner.

Framtidsverkstadens resultat presenterades för förbundets styrelse på utvecklingsdagen 4.9.2013. Responsen från styrelsen var att några frågor skall vara tyngdpunktsområden under det sista verksamhetsåret 2014. Detta för att ytterligare förbättra resultatet, dvs. öka antalet personer vi når inom projekttiden. Man skulle fokusera på: 1) Drop in verkstäder (låg tröskel verksamhet), 2) Mobilversion av medlemstidning och webbplatsen, 3) Mer handledning i föreningarna.

Medlemsföreningarna skickar varje år in rapporter till SPF om sin verksamhet. Året 2013 var första gången man insamlade data även om IT. Nu finns material att tillgå om verksamhetsåren 2013 och 2014. Verksamhetsstatistiken skilde sig inte nämnvärt under dessa två år. Statistiken har varit bristfälligt ifylld och har inte erhållits från alla föreningar. Eftersom material enbart finns för 2 år, tar vi inte upp siffrorna här men t.ex. antal kurser redovisades i avsnittet om kurser.

5.2. Har vi skapat modeller för andra?

Förbundet ordnar varje vår en Ledarkonferens för föreningarnas styrelsemedlemmar. År 2014 hade man medlemsvård som tema. En av diskussionsgrupperna behandlade följande fråga: Vilka utmaningar ger IT och datasamhället för föreningen? Man diskuterade hur föreningen kan vara en resurs för sina medlemmar med betoning på just IT-frågor. Dessa idéer kan anammas av pensionärsföreningarna men också av andra föreningar.
Här är några av de synpunkter som kom fram:

Det är viktigt att poängtera nyttan med datorer och IT (vad IT kan användas till).

*# Skype (hålla kontakten **gratis**) . Man behöver en liten spark i början, Skype är bra till det.*

 # I föreningen kan man ha t.ex. bilder/foton som tema på medlemsmöte (till det behövs dator), i en del föreningar är det svårt att få medlemmarna att bli kvar och lyssna om IT.

 # God Tid -artiklar som belyser nyttan med dator. Kanske helst 1 nyttig sak per gång/artikel.

När det gäller kostnader och ekonomi:

 # Man sparar helt konkret en massa pengar på att anlita servicen på nätet. Detta ska vi göra reklam för.

 # Man kan också köpa en begagnad dator, om man inte vill köpa en ny.

*# I framtiden borde det vara så att man inte behöver betala så mycket för **nätförbindelser**. Helst inget alls.*

 # Det är många pensionärer som inte har råd med en dator. Också pekplattorna är dyra. Men man har möjlighet att köpa begagnade datorer (funktionsdugliga lap tops för ca 250 e).

Om föreningens IT-stöd

 # Föreningarna ordnar egna kurser, bl.a. Malax, Larsmo och Jakobstad. Det finns ett tydligt behov av dessa kurser också (tröskeln att delta i mbi-kurser är för hög).

 # Det är en stor del av medlemmarna som aldrig har använt en dator.

 # Också en vanlig radmedlem i föreningen kan starta en kurs. Det är en nybörjarkurs "minus-noll". Vi behöver översättning av material, t.ex. "Näppäimistö tutuksi". På svenska finns "Fånga musen". Interaktiva övningar. Vi (Larsmo) har gjort en egen läroplan. I datasalen finns 17 datorer och vi har tagit in 15 + 17 elever (kör parallellt tisdag och torsdag 16-17 och 17–18.30). Detta pågår 4 veckor. Hyran är 50 euro per kväll och vi har tagit 20 euro i deltagaravgift och i det ingår Datorns ABC. Trots att många lär sig direkt pekplattor, behöver de nog lära sig tangentbordet också.

 # Vi behöver också folk som kan stöda medlemmar med smarttelefoner och pekplattor. En kurs i smarttelefoner kunde ordnas.

*# **Drop In** verksamheten borde spridas ännu mer. Man kunde sprida information om **studiecirklar i IT**. Före man har en kurs behöver man kartlägga om det ska vara windows, android eller ios.*

 # Det är viktigt att våra handledare kan handleda och undervisa. Viktigt med utbildning i pedagogik också.

 # Våra egna kurser har stött på problem. Det är många praktiska frågor som måste lösas, ex. wifi. Men nu funkar allt. Man går verkligen långsamt framåt på kurserna. Vi har övergivit biblioteket, det var ingen bra plats att ordna kursen på. Problemet med mbi:s datacafé är att de ska ha 12 euro för det. Det är bra om man har handledare som också vill gå hem till folk.

 # Grupperna får inte vara för stora då man ordnar kurser och Drop In. Max 10 personer.

*# Det behövs IT-stöd **hem** till människorna*

Medlemsvård

 # Skulle vara viktigt att föreningarna funderar på sina hemsidor. Ändra lite på ordningen! Gör det lockande.

 # Man ska inte skriva in allas adresser i mottagarfältet när man skickar ut info per e-post till medlemmarna. Dölj hellre mottagarna (dolda mottagare). När det gäller aktivitetsregistrering, kan man elektroniskt registrera deltagare i olika aktiviteter om man vill. Underlättar statistiken.

 # Medlemskartoteket borde fås enhetligt inom SPF (digitala medlemskort?).

Om framtiden

 # Om 10 år är situationen en annan, då har folk mer internetuppkoppling t.ex.

 # Kassaverksamheten hos bankerna har dragits in. Allt mer vikigt att göra bankärenden på nätet. Problematiskt när alla banker har egna system.

Diskussionen var mycket givande och deltagarna mycket engagerade. Dylika reflektioner med medlemsföreningarna kunde ordnas av ombudsmännen i fortsättningen. Föreningarnas verksamhet behöver regelbundet ventileras och man behöver ta upp IT som verksamhetsform. Inte enbart IT-handledarna och IT-kommittén utan i styrelsen. Gemensamma träffar är viktiga, då kan idéer spridas och man kan inspirera varandra.

Projektkoordinator Eric Jansson och chefredaktör, webbmaster Ulf Wahlström gjorde under projektets första år upp följande modeller för verksamheten (Jansson, Wahlström, 2010). De tar upp tre olika aspekter med målsättning och metoder, d.v.s. A) Medlemmar, B) Webbplatser och C) Intern IT.

A) Medlemmar

Målsättning:

Att uppmuntra och motivera medlemmarna till att öka sin kunskap och sitt intresse inom IT. Främst så till den grad att medlemmarna klarar sig i samhället som blir mer och mera tekniskt orienterat med allt från betalautomater, mobiltelefoner och tjänster via Internet

Metoder:

Förbundet bör föregå med gott exempel, samt göra upp råd och riktlinjer, både för medlemmar och för föreningar. Genom att från förbundets sida erbjuda skolning för IT-handledare i lokalföreningarna samt koordinera samarbete med vuxen-/arbetar-/medborgarinstitut och liknande instanser med IT-undervisning för seniorer.

B) Webbplatser

Målsättning:

Förbundets webbplats www.spfpension.fi riktar sig till flera målgrupper av vilka förbundets medlemmar är den viktigaste. Andra målgrupper är potentiella nya medlemmar, den stora allmänheten och media. Medlemmarna ska få information om sitt förbund och dess verksamhet. En målsättning är att göra webbplatsen mera interaktiv, bl.a. genom att etablera ett diskussionsforum. Sociala media är en stigande trend, förbundet bör följa med utvecklingen och i sinom tid göra en utvärdering om detta. Varje förening ska ha en egen webbplats med information om föreningen, kontaktuppgifter och en evenemangskalender. Webbplatsen uppmuntrar och hjälper pensionärer att ansluta sig till föreningen.

Metoder:

Kulturhuset är tjänsteleverantör för förbundets och föreningarnas webbplatser. Webbplatserna upprätthålls med Kulturhusets webbverktyg Digistoff som hela tiden utvecklas för att bli smidigare att använda. Möjligheterna att beställa ett för SPF skräddarsytt diskussionsforum bör undersökas. Förbundet öppnar en s.k. underwebbplats för varje förening med åtminstone kontaktuppgifter för nyckelpersoner inom föreningen. Föreningarna ansvarar själva för uppdateringen av informationen. Förbundet erbjuder utbildning och stöd till föreningarna för att upprätthålla och utveckla webbplatserna. Genom att öka IT intresset i föreningarna kan man bättre motivera föreningarna till att göra upp egna webbplatser.

C) Intern IT

Målsättning:

Informations- och kommunikationsteknologin bör utnyttjas fullt ut för att göra administrationen effektivare. En minskad användning av papper och färre resor gynnar ekonomin samtidigt som man skonar miljön. Förbundet bör ha en enhetlig strategi vad beträffar hantering av elektroniska filer, såväl internt som externt. Detta innefattar såväl sändandet, hanteringen på server samt säkerhetskopiering av filer. Förbundet har ett enhetligt och lättillgängligt medlemsregister där all behövlig information till föreningarna/medlemmarna finns och registret hålls konstant uppdaterat.

Metoder:

Alla förtroendevalda på förbundsnivå ges möjlighet att ta emot dokument elektroniskt. Medlemsbrevet Förbundsnytt sänds så långt som möjligt ut enbart i elektronisk form.

För att spara på reskostnader hålls allt fler möten som telekonferenser (t.ex. med Skype-teknologin). En säkerhetsstrategi görs upp där förbundets elektroniska filarkiv kartläggs och en enhetlig metod beskriver säkerhetskopieringen av både filservern i Helsingfors och personalens alla enskilda datorer. Någon av förbundets fastanställda bör ha som en (del) av sina arbetstuppgifter att följa upp att dessa strategier åtföljs. Möjligheterna att integrera medlemsregistret med t.ex. kontaktuppgifterna på hemsidorna och förbundets utskick (både elektroniskt och per post) bör utredas.

Dessa idéer och utvalda delar kan överföras till andra organisationer. Man bör dock notera att det är 5 år sedan modellerna skrevs, och på den tiden har en hel del hänt inom tekniken. I många förbund är dylika åtgärder genomförda, i andra är de på kommande.

Undersökning gjord av projektet IT3

Våren 2014 gjorde projektet IT3 en undersökning bland de finlandssvenska organisationerna. Man ville kartlägga behovet inför ett kommande projekt. För vårt projekt var förfrågningen lämplig eftersom den gjordes av en utomstående organisation samt eftersom vi kunde få färsk information om åsikter ute på fältet. Enkäten skickades till föreningarnas styrelsemedlemmar, IT-handledare och IT-kontaktpersoner. Undersökningen var helt elektronisk och skickades via e-post till 189 personer, varav 75 (40 %) svarade.

Detta framkom i resultaten när det gäller SPF (Holmberg, 2014):

Man svarade att man har problem med att övertyga övriga medlemmar i föreningarna att bekanta sig med IT och datorer för att senare börja kunna utnyttja den. Detta ansågs delvis vara en kostnads/ anskaffningsfråga och naturligtvis även en generationsfråga. Gällande generationsfrågan/ åldersstrukturen såg man dock få mindre och mindre betydelse. Vartefter medlemskåren växer kommer naturligt nya medlemmar med kunskap om IT.

Man kom i undersökningen fram till att kommunikationen mellan förbundet och kontaktpersonerna i föreningarna fungerar bra, däremot fanns en del problem med att nå ut till föreningsmedlemmarna. Detta borde enligt IT3 beaktas på både förbunds- och lokalnivå. Det samma konstaterade RAY i sin respons till undersökningen om resultat och effekter. Mätningen av effekter på medlemsnivå borde effektiveras. Situationen var dock enligt IT3 på inget sätt markant annorlunda än i övriga finlandssvenska förbund. Kursverksamheten ansågs som mycket viktig av respondenterna. Den allmänna åsikten var att IT3 borde ordna ännu fler kurser än vad som görs. IT3 konstaterar att kurserna fyller ett nästan lika stort socialt behov för många deltagare från bl.a. SPF som själva kunskapsbehovet, vilket inte är negativt i sig. Att ordna kurser är alltid en resursfråga men har varit en viktig bas i vårt projekt. När vi har utvecklat kurser med relevant kursinnehåll kan vi använda detta fungerande koncept på flera regioner.

IT3 konstaterar i sin sammanfattning att de bör i eventuella kommande projekt bättre beakta olika kunskapsnivåer och tydligare i marknadsföringen berätta om vem kursen riktar sig till. Man kommer fram till att för de med lägst kunskapsnivå har IT3s ”pröva på – verkstäder” fungerat utmärkt som ett komplement till kurserna, ett koncept som ytterligare kunde utvecklas. I detta utvecklingsarbete kan pensionärsföreningarna delta. I vår målgrupp finns många olika kunskapsnivåer.

6. BLEV DET LYCKAT?

Under projekttiden har IT också genomsyrat den övriga verksamheten i SPF. En följd av projektet var att man i förbundet startade arbetet med en IT-strategi. Tyvärr behandlades inte IT-strategin desto mer i olika organ och den godkändes aldrig men vi nämner strategin här som en påminnelse om att också pensionärsföreningarna kan göra upp en IT-strategi på lokal nivå.

Alla kommittéer och förbundsstyrelsen gjorde i början av år 2014 en SWOT-analys på uppdrag av förbundets organisationskommitté (SWOT = styrkor, svagheter, hot och möjligheter). I samband med SWOT-analysen gick IT-styrgruppen igenom vad som hade varit lyckat i projektet. Man såg det som bra att man hade en given målgrupp och att man kunde täcka alla regioner med verksamheten. Det fanns ett verkligt behov så projektet var relevant. Man såg det också som mycket positivt att samarbetet med RAY hade förlöpt bra och finansieringen hade varit tryggad. Man hade en mångsidig kunskap i projektet och bra utrustning. Samarbetet med föreningarna samt inom styrgruppen hade varit gott. Projektet hade många kunniga handledare med bra egen utrustning, dvs. de använde egna bärbara datorer och pekdatorer i föreningens verksamhet.

Som det största hotet såg IT-styrgruppen att SPF blir utan finansiering för denna verksamhet. Som möjligheter och utvecklingsförslag lyfte man fram mer information och utbildning av gamla och nya IT-handledare. Som en viktig punkt såg man behovet av att alla förbundets kommittéer och styrande organ samt personalen är engagerade i verksamheten och stöder projektet.

6.1. Vad tyckte föreningsmedlemmarna?

Penningautomatföreningen inbegär av en del projekt en s.k. Utredning om resultat och effekter. För SPFs del gjordes denna utredning våren 2014, med fokusering på år 2013. Eftersom vi planerade att ansöka om s.k. Ak-understöd efter projekttiden, och det var viktigt att visa vår finansiär (RAY) om det digra arbete som genomförts, satsade vi extra mycket på undersökningen. Främst ville RAY veta om projektet lett till konkreta resultat. Hade pensionärsföreningarna och deras medlemmar haft nytta av projektet?

För att få feedback från pensionärsföreningarna om hur de upplevt projektet gjordes en webbenkät på Google Forms under tiden 27.2–8.3.2014. Den skickades ut till föreningarnas handledare, kontaktpersoner och webbredaktörer. Länken skickades ut till totalt 248 adresser (några skickades dubbelt då personer hade flera uppgifter inom föreningen). Totalantalet svar var 56 st. (22,6 %) och de kom från 33 olika föreningar. Av dem som hade svarat var 33 st. IT-handledare, 19 st. var webbmaster och 27 st. var kontaktpersoner. Trots den låga svarsprocenten kan svaren anses representativa, eftersom den regionala spridningen var stor samt sakkunskapen bland de svarande hög. De svarandes åsikter om projektet är mer positiva än de som inte har brytt sig om att svara. Men eftersom de kände till projektet var deras åsikter och feedback mycket intressanta och värdefulla.

1. Har du fått tillräckligt med information från projektet för att kunna verka som volontär?

		%
Ja	49	**87**
Nej	5	**9**
Nej, Ja	2	**4**
ej svarat		
	56	**100**

2. Har du fått tillräckligt med stöd från projektet för att kunna verka som volontär?

		%
Ja	43	**77**
Nej	8	**14**
Nej, Ja	1	**2**
ej svarat	4	**7**
	56	**100**

3. Jag känner till projektets målsättning (att hjälpa pensionärer att bli delaktiga i det digitala samhället).		
		%
Ja	56	**100**
Nej	0	**0**
Nej, Ja	0	**0**
ej svarat		
	56	**100**

4. Jag anser att projektet vidtar rätta åtgärder för att nå målgruppen (pensionärerna)?		
		%
Ja	48	**86**
Nej	5	**9**
Nej, Ja	0	**0**
ej svarat	3	**5**
	56	**100**

5. Hur kunde förbundets stödåtgärder inom IT utvecklas? Beskriv med egna ord.

Det kom flera sidor med kommentarer angående denna punkt som har varit till stor nytta i projektet. Vi har analyserat denna information i IT-styrgruppen under år 2014. Här ett plock i svaren:

Mera skolning och konkreta initiativ för att få pensionärer att börja använda dator.
Önskar bara att all stöd hålls så att vi inte blir ensamma med hjälpandet.
Men att nå målgruppen är svårt för projektledningen, det skall väl nog skötas på gräsrotsnivån, men hur? Vi har med viss framgång haft kurs, men när de ivrigaste kursat färdigt har kursandet avstannat.
Jobba fram en "lathund" = en handledning hur man skall välja bland olika apparater så att den passar bäst för det ändamålet personen sannolikt kommer att använda den.
Vi skulle behöva ha tillgång till "eldsjälar" som kan verka där pensionärerna finns på syjuntor, stickcafeér, i idrottshallar och I simhallar.
Mer folk som kommer och undervisar några i gången.
Jag tycker att en professionell data lärare vore bra att få anlita för att få igång någon verksamhet i klubbarna!
Jag tycker nog att vi får ett bra stöd, men att en viss skolning för oss som skall skola nybörjare och lite avancerade skulle få något lite skolning mera lokalt som skulle fylla dom behoven som finns i vår förening.
Man kunde eventuellt hjälpa till med rekryterande av flera IT-stödpersoner.
Förbundets IT-sidors struktur kan göras tydligare och med specifikare information. Bl.a. sökfunktionen bör utvecklas på sidorna.
Man kunde kanske få hyra apparater.
Utrymmen har vi men inte internet förbindelse.
Utomstående (som Kaj Kankaanpää) förklara datoranvändning. Många helt emot att lära sig något nytt. De inser inte nytta och nöje.
Alla föreningar måste få en egen hemsida. Tillräckligt med undervisning och hjälp för att uppnå under 2014.
Kanske betona nöjet mer.
Förbundet borde utarbeta en blankett, för att undersöka hur många pensionärer har teknisk utrustning (dator m.m.) nu har vi inte uppgifter om intresse användningsbehov (betala räkningar, Internet E-post m.m.)
Datorns ABC har varit ett bra hjälpmedel. Det finns de som frågat efter liknande hjälpmedel för telefoner o paddor

6. Jag tycker att målgruppen (pensionärerna) har haft konkret nytta av projektet:

		%
Ja	44	**79**
Nej	8	**14**
Nej, Ja	0	**0**
ej svarat	4	**7**
	56	**100**

7. Jag tycker att projektet har effekter på lång sikt

		%
Ja	52	**93**
Nej	1	**2**
Nej, Ja	0	**0**
ej svarat	3	**5**
	56	**100**

8. Min förening har aktiverat sig i IT-frågan för seniorer tack vare förbundets projekt

		%
Ja	40	**71**
Nej	10	**18**
Nej, Ja	3	**5,5**
ej svarat	3	**5,5**
	56	**100**

De som svarade hade också möjlighet att kommentera och vid varje fråga har det inkommit i medeltal 25 kommentarer. Trots att webbenkäten besvarades av personer som är aktiva inom IT-verksamheten tolkade vi resultaten som att projektet har haft följder för pensionärsföreningarnas verksamhetsplanering. Vi tackar för de kommentarer vi fick, för det gav oss insikter i åt vilket håll vi vill utveckla projektet! Resultatet var att mer information, mer personlig kontakt och mer uppmuntran behövs.

I God Tid ingick vid årsskiftet 2012-2013 en minienkät i vilken vi ville pejla läsarnas vetskap om projektet. SPF hade vid tidpunkten ca 18.800 medlemmar. Av dessa hade 140 svarat på enkäten. En del gjorde det med hjälp av en kupong som fanns i tidningen, en del hade gjort det via enkäten som fanns på förbundets webbplats. Sammanfattningsvis kan man säga att IT projektet var tämligen okänt bland medlemmarna. De som kände till projektet hade fått information via God Tid och av den egna föreningen. Hela 28 % ansåg sig inte ha fått någon information alls om projektet! Eftersom urvalet var så litet, 140 av 18.800 kan inte stor vikt ges vid resultatet. Men det gav oss en bra påminnelse om att det är viktigt för olika typer av projekt och satsningar att synas och höras i alla sammanhang.

6.2. Problem? Hur löste vi dem?

De egentliga hindren för att nå alla med projektet har egentligen varit de attityder som finns dels bland pensionärerna men också i samhället. Vi har försökt påverka dessa attityder och påvisa att även äldre kan lära sig om IT. Glädjande många exempel har vi sett på detta under projekttiden. För att kunna lyfta fram dessa exempel på personer som fått en positiv upplevelse samt lyfta fram olika arbetsmetoder i pensionärsföreningarna måste en ständig dialog föras med alla parter inom förbundet. Ju mer vi kommunicerar desto mer utvecklingsmöjligheter finns det.

De största utmaningarna har varit informationsspridningen och stödet till föreningarna när det gäller att hitta IT-handledare bland pensionärer. När det gäller stödet till föreningarna på lokal nivå kunde den ha varit större. Men när ombudsmännen engagerades mer från 2013 kan i vi se en förbättring i detta. Det skulle vara bra om IT-handledarna hade regionala grupper med regelbundna träffar och ett

diskussionsforum som stöd. Svenskfinland är geografiskt utmanande men ett virtuellt nätverk är inte tillräckligt utan man behöver regionala grupper.

Vad har hänt i de föreningar som var föregångare i projektet? Har man lyckats behålla en aktiv verksamhet? Vi kan belysa de risker som finns genom att ta Pargas som exempel. Fr.o.m. 2009 bistod man lärare vid olika datakurser samt arrangerade också egna kurser. Man hade många deltagare på de första handledar-kurserna och flera som ställde upp i föreningen. Man har varit i kontakt med mbi om kurser och ordnat Drop In på olika ställen. Man har haft en dialog med Äldrerådet om samarbete. Handledarna har också gjort hembesök samt gett telefonrådgivning och skrivit artiklar i medlemstidningen. Arvo Björkroth från Pargas Svenska Pensionärer summerar dock nuläget såhär:

1. Handledarna börjar känna sej överåriga och inkompetenta för att lära personer som redan kan sina datorer, men vill lära sej mera. Nya handledare skulle behövas.
2. Vi borde enligt min åsikt rikta verksamheten till dem som inte ännu kan datorer alls med att styra vår verksamhet till platser där det finns datorer och möjligen kompetenta lärare, biblioteket, seniorstugan, seniorum, Folkhälsanhuset och möjligen ”byskolor” och andra allmänna rum där det finns tillgång till dator
3. Man måste också flexibelt börja utvidga aktiviteterna mot moderna apparater som smarttelefonerna, pekplattorna osv. Förbundet har skaffat några pekplattor, både iPad och Androidbaserd Samsung, som kan kostnadsfritt lånas av föreningarna.
4. Tillräckligt moderna datorer och hyggliga internetkontakter är ett krav på de ställen man skall jobba. På platsen skulle det vara önskvärt att man har en trådlös uppkopplingsmöjlighet.

När det gäller riskhantering i allmänhet har projektets styrgrupp ansvarat för att projektet framskrider enligt planerna. Exemplet ovan visar att arbetet inte tar slut när det gäller SPFs IT-verksamhet. Behovet av nya IT-handledare och utbildning är konstant. Det gäller att förutspå riskerna och att förbereda sig med tillräckligt stöd.

6.3. Did we make a difference?

IT för seniorer -projektet har i praktiken pågått sedan 16.8.2010 och har i dagens läge byggt upp ett fungerande nätverk med kontaktpersoner i så gott som alla SPFs pensionärsföreningar i Svenskfinland. Projektet når nu alla medlemsföreningar och ett ständigt växande antal medlemmar. Föreningarnas resurser och möjlighet att ta upp IT som en verksamhetsform varierar dock kraftigt. Bristen på frivilliga IT-handledare är största problemet. Allmänt har medlemsföreningarna tagit till sig situationen och insett att IT är något som bör tas i beaktande inom föreningen. Viljan finns hos de flesta föreningar men resurserna är bristande. Ofta finns det en eller ett fåtal personer per förening som är intresserade och engagerade, dessa upplever sig ofta isolerade i sitt intresse. Projektets verksamhet har varit informationsbetonad och når nu en relativt stor del föreningar och medlemmar via e-post och material i God Tid. Parallellt har också informations- och kursverksamhet ordnats både regionalt och som större samlingar för IT-aktiva från hela Svenskfinland.

Dessa verksamhetsformer (information & kurser/seminarier) bör fortsätta samtidigt som nya metoder för att engagera och nå flera pensionärer bör utvecklas. Här kan tekniska lösningar utnyttjas för att överbygga de geografiska hindren att delta. Material behövs både för att föreningarna skall kunna driva egen IT verksamhet samt stödmaterial för de enskilda medlemmarna.

7. SAMMANFATTNING

Vårt projekt har varit viktigt som ett led i processen med att göra den digitala vardagen tillgänglig för alla. Vi har med hjälp av understöd från RAY kunnat producera material, utbilda IT-handledare, ordna träffar, lyfta fram modeller och skapa diskussion. Digitaliseringen och användningen av ny teknik förändrar vårt samhälle totalt i framtiden, den processen har redan startat. Därför är det viktigt att lyfta fram principen om att alla medborgare skall ha ha samma möjligheter att skaffa information och att utnyttja offentliga tjänster. Därtill kommer ny forskning om att det finns ett samband mellan internetanvändning och ett gott åldrande.

Behovet av fortsatt IT-stöd för seniorer är uppenbart. För att få en kontinuitet i verksamheten bör en långsiktig plan för förbundets IT-verksamhet uppgöras. Detta underlättar planeringen av IT-koordinatorns arbetsuppgifter och målsättningar men även hela förbundets personalinsatser. De nya tekniska lösningarna på olika plan är till stor hjälp när det gäller administration av IT-verksamheten i SPF och nya möjligheter till utveckling (ex. möten på nätet, registrering av aktiviteter, kurser och stöd på internet, mobila lösningar mm.).

Ur ett större perspektiv spelar IT-handledarna en stor roll i folkbildningen varför det är viktigt att fortsätta samarbetet med medborgarinstituten på regional och lokal nivå. Det finns ett konstant behov av handledningsmaterial och utbildning. Den viktigaste verksamheten sker i föreningarna. Det är på frivillig basis som det största arbetet görs. Förbundets roll är att stöda och inspirera föreningarnas verksamhet. Projektets uppgift har varit att bygga upp strukturerna och modellerna. Det behövs riktlinjer för hur vi i framtiden kan hjälpa föreningarna att rekrytera IT-handledare. I initieringsskedet då en potentiell IT-handledare blir kontaktad och inbjuden till verksamhet eller kurs, är det viktigt med personlig kontakt och trovärdiga argument. För att kunna öka antalet IT-handledare bör en större satsning göras. Det är en heterogen grupp vilket är positivt då de med olika kompetenser kan stöda varandra. Gemensamt för dem är att uppdraget är givande och tillför något positivt. När det gäller frivilligarbete bör man komma ihåg att det inte kan vara toppstyrt. Detta gäller IT-handledare såväl som alla andra i föreningarna.

Behovet av IT-stöd kommer inte att ta slut, tekniken går framåt allt snabbare. När man lämnar arbetslivet händer det lätt att man inte vill eller har möjlighet att följa med den tekniska utvecklingen och plötsligt är man utanför samhället. Också kommande generationer kommer att uppleva det även om de idag är väl insatta i dagens teknik. Om pensionärsföreningarna har en verksamhet som kan bemöta detta är det mycket värdefullt.

I Sverige har man kommit längre när det gäller planeringen av de följder som digitaliseringen av samhället leder till. Näringsdepartementet har t.ex. startat en hearing i juni 2015 om kommunala servicecenters för att höja den digitala kompetensen. En aktivering av medborgarorganisationerna och tredje sektorn behövs också i Finland. Här kan Svenska pensionärsförbundet höra till en av föregångarna. Vårt samarbete i Svenskfinland på olika nivåer inom projektet Inkludera Flera har gett en god start i det arbetet. Det gäller att lobba på bred front, inte bara nationellt utan också lokalt i kommunerna. Här kunde äldreråden ha en viktig roll.

Samarbetet med andra aktörer behövs, speciellt med nätverk såsom Inkludera Flera men även med de finskspråkiga organisationerna. Tillsammans kan man påverka samhällets attityder och föra fram frågor som berör pensionärerna. Man kan tillsammans driva frågor om statligt finansierad IT-rådgivning i kommunernas regi, billigare lösningar för pensionärer samt påverka utbyggnaden av bredband.

Källor:
Litteratur och opublicerat material

Digitaliseringskommissionen. 2015. Om Sverige i framtiden – en antologi om digitaliseringens möjligheter. SOU 2015:65

Fagerström, K. & Riska, M. 2009. Kartläggning av IT-färdigheter bland seniorer i Åboland 18.2.2009. Fortbildningscentralen vid Åbo Akademi

Forsman, A. & Nordmyr, J. 2014. Delaktighet och välbefinnande på äldre dar – Har internet en roll i sammanhanget? Presentation. Institutet för hälsa och välfärd (THL)

Intosalmi, H., Nykänen, J. &, Stenberg, L. 2013. Teknologian käyttö ja asenteet 75-89-vuotiailla – Raportti kyselytutkimuksesta. Käkäte/ Vanhustyön keskusliitto

Jansson, E. 2010. Enkät om dator och internetanvändning inom SPF:s medlemsföreningar hösten – vintern 2010. Svenska pensionärsförbundet

Jansson, E. & Wahlström, U. 2010. ”Till nytta och nöje” Svenska pensionärsförbundets IKT-strategi 2010–2012. Svenska pensionärsförbundet

Jansson, E. 2012. PM om bättre förankring i föreningarna och ombudsmännens engagemang i IKT projektet. Svenska pensionärsförbundet

Jansson, E. & Wahlström, U. 2012. PM om Facebook och SPF:s potential att utnyttja sociala media. Svenska pensionärsförbundet

Jansson, E. 2012. Uppföljning av intresset för datorer och internetanvändning bland SPF:s medlemmar 2010–2012. Svenska pensionärsförbundet

Holmberg, P. 2014. Sammanfattning av undersökningen till personer i föreningar tillhörande Svenska pensionärsförbundet. Finlands Svenska Ungdomsförbund

Käkäte-projekti. 2012. Senioriteatteriryhmä Kutkutus IKÄIHMINEN KOHTAA TEKNOLOGIAN. Video. Centralförbundet för de gamlas väl / Käyttäjälle kätevä teknologia Käkäte

Larjanko, J. 2015. Inkludera Flera 2015. Bildningsalliansen

Lehtonen, M. 2014. IKT-styrgruppens SWOT sammandrag. Svenska pensionärsförbundet

Lehtonen, M. 2014. IT för Seniorer - Resultat från webbenkät om resultat och effekter 2013. Svenska pensionärsförbundet

Lehtonen, M. 2014. IT kartläggning i föreningarna i samband med ombudsmannabesök 2013. Svenska pensionärsförbundet

Lehtonen, M. 2014. PM Vilka utmaningar ger IT och datasamhället för föreningen? (Ledarkonferensen 5.2.2014 i Tammerfors). Svenska pensionärsförbundet

Riska, M., & Fagerström, K. 2008. Kartläggning av datorvanor och utbildningsbehov bland seniorer i Åboland 12.12.2008. Fortbildningscentralen vid Åbo Akademi

Rissola, G &, Garrido, M. 2013. Survey on eInclusion Actors in the EU27. Institute for Prospective Technological Studies (IPTS)

Rosenlindt , S. 2012. Förfrågan om IT intresse i Helsingforsföreningarna. Svenska pensionärsförbundet.

Internetkällor:

Internetin käytön yleisyys iän mukaan 2009, %-osuus väestöstä.
Statistikcentralenhttp://www.stat.fi/til/sutivi/2009/sutivi_2009_2009-09-08_kuv_001.html

Hälften av Finländarna använder sociala nätverktjänster.
Statistikcentralenhttp://www.stat.fi/til/sutivi/2014/sutivi_2014_2014-11-06_tie_001_sv.html